

Eleştirel Araştırma ve Praksis Olarak Kesişimsellik Ekseninde Hemşireler ve Sendikalar¹

Dr. Dilek GÜL

Orcid: 0000-0003-4055-9063, E-mail: dilek_rose@hotmail.com

Prof. Dr. Şeref ULUOCAK

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

Orcid: 0000-0002-8467-6950, E-mail: uluocaks@gmail.com

Özet

Bu araştırma kapsamında, Covid-19 döneminde hemşirelerin sendikaların varlığına ilişkin görüşlerini ve sendikalardan beklentilerini anlamak ve söz konusu süreci açıklayıcı hipotetik bir model inşa etmek amaçlanmaktadır. Bu anlamda çalışmamız; hemşirelerin gündelik ve mesleki deneyimleri üzerinde kesişimsellik ile etkili olan iktidar ilişkilerine yönelik algılarının, sendikalara yönelik beklentileri ile ilişkili olduğu sayılına dayanmaktadır. Bu anlamda kesişimsellik, hemşirelerin sosyo-kültürel, ekonomik ve politik olarak yaşadıkları eşitsizlikleri anlamak için önemli bir perspektif sunmaktadır. Bu kapsamda hemşirelerin salgın sırasında sendikaların desteklerini yeterli görüp görmedikleri konusundaki görüşleri iktidar ilişkilerine yönelik kesişimsellik ile ele alınması gereken üretici yapı ve mekanizmaların praksis alanındaki eleştirel bir parçası olarak değerlendirilmiştir. Kesişimsellik, hemşirelerin hem olağan hem de olağanüstü zamanlarda maruz kaldıkları sosyo-kültürel, ekonomik ve politik pek çok alanlardaki eşitsizlik biçimlerini ve dezavantajlarını anlamlandırmak için dönüştürücü bir perspektif sunmaktadır. Bu anlamda araştırmanın temel problematiğini “insan hakları ve yurttaşlık hakları bağlamında hemşirelerin taleplerini dikkate almak, haklarını korumak ve geliştirmek açısından sendikaların sağlık çalışanlarının bakış açısından yeteri kadar etkin olup olmadıklarının” araştırması oluşturmaktadır. Araştırmanın temel sayılısı hem olağan hem de olağan üstü dönemlerde, insan hakları ve yurttaşlık hakları bağlamında bakıldığında toplumda “feda edilen” (göz ardı edilen) bireylerin olmaması gerekliliğidir. Bu anlamda bireylerin insani koşullarda çalışıp çalışmadıkları konusu, hem insan hakları hem de yurttaşlık hakları açısından önemli bir sosyo-etik problematik olarak değerlendirilmektedir. Bu temel problem ekseninde, hemşirelerin sendikaların varlığına ve sendikalara ilişkin beklentilerine dair bireysel taleplerini dikkate alan; temellendirilmiş kuram deseni çerçevesinde nitel veri analizine uygun bir veri toplama tekniği kullanılarak derinlemesine görüşmelerin yapıldığı bir veri toplama ve analiz stratejisi benimsenmiştir. Verileri analiz etmek için MAXQDA programı kullanılmıştır. Bireylerin izah etme biçimlerinden yola çıkılarak mevcut sosyo-kültürel-ekonomik, politik yapı bileşenleri ile sağlık alanındaki hemşireleri ilgilendiren praksis arasındaki ilişki incelenmiştir. Eleştirel realist metodolojik bir perspektiften, Covid-19 döneminde çalışan hemşirelerin deneyimleri,

¹ Bu makale Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü’nde Prof. Dr. Şeref ULUOCAK’ın danışmanlığı ile hazırlanan “Covid-19 Döneminin Yarattığı Toplumsal Değişme Sürecinin Hemşirelerin Mutluluk Tanımlamaları Üzerindeki Etkisinin Eleştirel Realist Bir Perspektiften Değerlendirilmesi” başlıklı doktora tezi temel alınarak hazırlanmıştır.

eleştirel realizmin ontolojik ve epistemolojik sayıtları çerçevesinde öncelikli olarak meta-teorik bir sorgulamaya tabi tutulmuş, abdüksiyona ve retrodüksiyona dayalı akıl yürütme, kodlama ve analiz süreçleri gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın bulguları arasında; hemşirelerin çoğunun sendikaların yetersizliğini vurgulamakla birlikte sendikaların ellerinden geleni yaptıklarını, çaba gösterdiklerini ancak genellikle politik engellerle karşılaştıklarını ya da hemşirelerin çıkarlarını dikkate alamadıkları vurgusu yer almaktadır. Bu yüzden de hemşirelerin çoğunda hemşirelerin sendikal haklarının sağlık sektörü içerisindeki mevcut sağlık sendikalarında savunulmasına yönelik bir güven eksikliği olduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, hemşirelerin sendikalara ilişkin görüşlerinden, söz konusu alana ilişkin hipotetik üretici yapı ve mekanizmalara yönelik açıklamalar geliştirilmiştir. Söz konusu yapısal problemlere yönelik açıklamaların geliştirilmesinde sendikaların tutumlarının kesişimsellikle ele alınmasının önemi vurgulanmıştır. Bu ekseninde hemşirelerin içinde buldukları çok boyutlu yapısal problemlere yönelik sendikaların tutumlarının kesişimsellik teorisi ekseninde ele alınmasının önemli olduğu vurgulanmıştır. Kesişimselliği dikkate alan bir perspektif sayesinde hemşirelerin içinde buldukları çok boyutlu yapısal problemlere yönelik dönüştürücü sosyal politikaların hayata geçirilmesinin çok daha mümkün olabileceğini düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kesişimsellik, Sendika, Düşünümsellik, İnsan Hakları, Etik, Abdüksiyon, Retrodüksiyon, Eleştirel Realizm.

Nurses and Syndicates on The Axis of Intersectionality as Critical Research and Practice

Abstract

Within the scope of this research, it is aimed to understand nurses' views on the existence of unions and their expectations from unions during the Covid-19 period and to construct a hypothetical model to explain this process. In this sense, our study is based on the assumption that nurses' perceptions of power relations, which have an intersectional impact on their daily and professional experiences, are related to their expectations towards unions. In this sense, intersectionality offers an important perspective for understanding the socio-cultural, economic and political inequalities experienced by nurses. In this context, the opinions of nurses on whether they considered the support of trade unions sufficient during the pandemic were evaluated as a critical part of the productive structures and mechanisms in the field of praxis that should be addressed with intersectionality towards power relations. Intersectionality offers a transformative perspective for making sense of the many forms of inequality and disadvantage that nurses experience in both ordinary and extraordinary times, across multiple socio-cultural, economic and political areas. In this sense, the main problematic of the research is to investigate "whether unions are sufficiently effective from the perspective of health workers in terms of taking into account the demands of nurses in the context of human rights and civil rights, protecting and improving their rights". The basic assumption of the research is that in both ordinary and extraordinary periods, there should be no "sacrificed" (ignored) individuals in the society when viewed in the context of human rights and civil rights. In this sense, the issue of whether individuals can work in humane conditions is considered an important socio-ethical problematic in terms of both human rights and civil rights. On the axis of this basic problem, a data collection and analysis strategy that takes into account the individual demands of nurses regarding the existence of unions and their expectations regarding unions, using a data collection technique suitable for qualitative data analysis within the framework of grounded theory design, in which in-depth interviews were conducted, was adopted. The MAXQDA program was used to analyze the data. Based on individuals' explanations, the relationship between the components of the current socio-cultural-economic and political structure and the praxis of nurses in the health field was analyzed. From a critical realist methodological perspective, the experiences of nurses working during the Covid-19 period were first subjected to a meta-theoretical inquiry within the framework of the ontological and epistemological assumptions of critical realism, and reasoning, coding and analysis processes based on abduction and retroduction were carried out. Among the findings of the study, the majority of nurses emphasized the inadequacy of unions, but also emphasized that unions do their best, make efforts, but often face political obstacles or fail to take into account the interests of nurses. Therefore, it was observed that most nurses lacked confidence in the defense of nurses' union rights in the existing health unions within the health sector. As a result, explanations for hypothetical generative structures and mechanisms in this field were developed from nurses' views on unions. The importance of addressing the attitudes of unions with intersectionality in the development of explanations for these structural problems is emphasized. In this axis, it has been emphasized that it is important to address the attitudes of unions towards the multidimensional structural problems that nurses face in the axis of intersectionality theory. It is thought that a perspective that takes intersectionality into account will make it much more

possible to realize transformative social policies that address the multidimensional structural problems that nurses face.

Keywords: Intersectionality, Union, Reflexivity, Human Rights, Ethics, Abduction, Retrodution, Critical Realism.

Giriş

Hemşirelerin hem gündelik hem de mesleki deneyimleri çok boyutlu kesişen iktidar ilişkilerinin alanı olarak görülebilir. Bu söz konusu iktidar ilişkileri alanı içerisinde, hemşirelerin dezavantajlarına yönelik politikalar geliştirmeleri beklenen sendikaların etkinliklerine yönelik görüşleri değerlendirilmiştir. Bu kapsamda Covid-19 döneminde hemşirelerin deneyimleri çerçevesinde, sendikaların etkinliklerine ilişkin görüşlerini ve sendikalardan beklentilerini anlamak amaçlanmaktadır. Söz konusu bu amaç doğrultusunda kesişimsellik teorisinin ve temel sayılıtlarının hemşirelerin sosyo-kültürel, ekonomik ve politik olarak yaşadıkları eşitsizlikleri sendikalar ekseninde anlamak için önemli bir referans çerçevesi sunduğu sayılıtsından hareket edilmiştir. Bu bağlamda neoliberal politikaların hâkim olduğu pandemi gibi risk zamanlarında yaşanan “devletlerin ve risk dönemlerine ilişkin sosyal politika eksikliklerinin tartışıldığı bir dönemde” kesişimsellik teorisinin, halkın refahı ve eşitlikçi sosyal politikalar geliştirilebilmesi için sağlayabileceği katkıların vurgulanması amaçlanmaktadır. Hemşirelerin bireysel deneyimleri ile toplumsal ilişkileri arasındaki etkileşimi anlamak açısından kesişimsellik olarak adlandırılan perspektif ufuk açıcı bir çözümleme aracı olarak görülebilir. Bu anlamda insan hakları ve yurttaşlık hakkı bağlamında kapitalist ilişkilerin yoğun olduğu toplumsal bir alanda piyasanın insafına terk edilen, feda edilen, göz ardı edilen bireylerin ve bu bireylerin yer aldığı iş kollarının taleplerini dikkate almak gerekmektedir. Bu yüzden toplumsal kategorilere ilişkin kesişimselliğe dayalı bir perspektif, eşitsizlik ve tahakküm biçimlerinin halk sağlığı odaklı toplumsal alan ve iş kollarında sebep olduğu Covid-19 dönemindeki gibi dezavantaj biçimlerinin anlamlandırılması ve açıklanması için olduğu kadar dönüştürücü sosyal politikalar geliştirilmesi için de önemli bir perspektif olarak değerlendirilebilir. Bu anlamda araştırmanın temel problematiğini “insan hakları ve yurttaşlık hakları bağlamında hemşirelerin taleplerini dikkate almak, haklarını korumak ve geliştirmek açısından sendikaların sağlık çalışanlarının bakış açısından yeteri kadar etkin olup olmadıklarının” araştırılması oluşturmaktadır. Araştırmanın temel sayılıtı hem olağan hem de olağan üstü dönemlerde, insan hakları ve yurttaşlık hakları bağlamında bakıldığında, toplumların sosyo-etik bir proje olarak hiçbir cumhuriyet yurttaşının piyasanın insafına bırakılmayacak (göz

ardı edilemeyecek) bir insan birlikteliği biçimi olarak görülebilecekleridir. Bu anlamda bireylerin insani koşullarda çalışıp çalışmadıkları konusu, hem insan hakları hem de yurttaşlık hakları açısından önemli bir sosyo-etik problematik olarak değerlendirilmektedir. Bu temel problem ekseninde, hemşirelerin sendikaların varlığına ve sendikalara ilişkin beklentilerine dair bireysel taleplerini dikkate alan; temellendirilmiş kuram deseni çerçevesinde, nitel veri analizine uygun bir veri toplama tekniği kullanılarak, derinlemesine görüşmelerin yapıldığı bir veri toplama ve analiz stratejisi benimsenmiştir. Verileri analiz etmek için MAXQDA programı kullanılmıştır. Bireylerin izah etme biçimlerinden yola çıkılarak mevcut sosyo-kültürel-ekonomik, politik yapı bileşenleri ile sağlık alanındaki hemşireleri ilgilendiren praksis arasındaki ilişki incelenmiştir. Eleştirel realist metodolojik bir perspektiften, Covid-19 döneminde çalışan hemşirelerin deneyimleri, eleştirel realizmin ontolojik ve epistemolojik sayıltıları çerçevesinde, öncelikli olarak meta-teorik bir sorgulamaya tabi tutulmuş, abdüksiyona ve retrodüksiyona dayalı akıl yürütme, kodlama ve analiz süreçleri gerçekleştirilmiştir.

Eleştirel Araştırma ve Dönüştürücü Bir Praksis İmkânı Olarak Kesişimsellik

Kesişimsellik, “öznelliğin ırk, toplumsal cinsiyet, sınıf ve cinsel kimlik/cinsel yönelim gibi karşılıklı olarak birbirini güçlendiren vektörler tarafından oluşturulduğu fikri, feminist hiyerarşi, hegemonya ile mücadele etmek için tasarlanmış birincil teorik araç” olarak ortaya çıkmıştır (Nash, 2008: 2). Kesişimsellik, “ırk / etnik köken, yerlilik, toplumsal cinsiyet, sınıf, cinsel kimlik/cinsel yönelim, coğrafya, yaş, engelli olup olmama/engel durumu, göç durumu, din gibi farklı sosyal konumların etkileşimi tarafından şekillendirilen bir insan anlayışını teşvik etmekte”dir. Söz konusu olan “bu etkileşimler, hukuk, politikalar, devlet hükümetleri, dini kurumlar, medya gibi bağlantılı sistemler ve güç yapıları bağlamında gerçekleşmekte”dir (Hankivsky-Kapilashrami, 2020: 1).

Bir hukukçu olan Crenshaw; kesişimsellik terimi ekseninde “marjinalleştirilmiş öznelere yaşanmış deneyimlerinin çok boyutluluğu” nun altını çizmektedir (Nash, 2008: 2). Bu anlamda Crenshaw (1990: 1296) kesişimselliği, “beyaz olmayan kadınlara yönelik şiddet bağlamında ırk ve toplumsal cinsiyetin çeşitli etkileşimlerini çerçevelemenin bir yolu” olarak ele almaktadır. Aynı zamanda kesişimselliğin “çoklu kimlik iddiaları ile grup siyasetinin devam eden gerekliliği arasındaki gerilime aracılık etmenin bir yolu” olduğunu da vurgulamaktadır.

“Eşitsizliğe teorik ve metodolojik bir yaklaşım olarak kesişimselliği sosyolojik olarak uygulamanın ne anlama geldiği sorusu” üzerinde duran Choo ve Ferree (2010: 130), “kesişimsel analizin kurumlar, güç ilişkileri, kültür ve kişilerarası etkileşim gibi temel sosyolojik konuların anlaşılmasını sağlamak için nasıl daha yaygın bir şekilde kullanılabileceğini düşünme”ye yönelttiğini belirtmektedirler. Bu anlamda “hem olumlu hem de olumsuz olarak birbirini besleyen çoklu kurumların karmaşıklığının, eşitsizliğin makro yapıları, toplumsal anlam inşasının mikro yapılarından ayrıldığında gizlenebileceği” üzerinde durmaktadırlar (Choo-Ferree, 2010: 146).

Kesişimsellik ekseninde tanımlayıcı ve dönüştürücü sorular üzerinde duran Hankivsky vd. (2012: 34) “adil politika önerileri ve yanıtları sağlamak için politika sorunlarının ve süreçlerinin anlaşılma ve eleştirel olarak analiz edilme biçimlerini genişletmeyi ve dönüştürmeyi amaçlamakta”dırlar. Bu bağlamda tanımlayıcı sorular kapsamında “politika sorunlarının tanımlandığı, oluşturulduğu ve ele alındığı süreçlere ve mekanizmalara özel dikkat göstererek, politika sorunları hakkında tam bağlamları içinde kritik arka plan bilgileri oluşturmaktır. Amaçları, mevcut hükümet önceliklerini destekleyen varsayımları, politika müdahaleleri için hedeflenen nüfusları ve mevcut politika tepkilerinin ne gibi eşitsizlikler ve ayrıcalıklar yarattığını ortaya çıkarmak”tır. Dönüştürücü sorular kapsamında ise “ eşitsizlikleri azaltan ve sosyal adaleti teşvik eden sosyal ve yapısal değişimi hedefleyen alternatif politika tepkilerinin ve çözümlerinin belirlenmesine yardımcı olmayı amaçlamakta”dır. Bu anlamda kesişimsellik yaklaşımları “toplumsal cinsiyetle ilgili olanlar da dahil olmak üzere farklı kırılganlıklar ve avantajlar arasındaki etkileşimi analiz etmenin ve ele almanın bir yolu olarak, bunları yaratan ve sürdüren karmaşık sosyal faktörleri ve güç yapılarını ortaya çıkarmaya çalışarak küresel sağlıkta” da ilgi görmeye başlamıştır.

Sosyal ve sağlık eşitsizliklerinin üstesinden gelmek için önemli açılımlar sunan kesişimsellik yaklaşımı, Covid-19 döneminde de “halk sağlığı politikası” ekseninde karar verme bağlamında “bilinçli bir yaklaşım”dır. Dolayısıyla kesişimsellik, “jeopolitik bağlamlarda kesişen faktörlerin ve güç süreçlerinin farklı konumlardaki kadın ve erkeklerin risklerini, ihtiyaçlarını, deneyimlerini ve yeteneklerini nasıl şekillendirdiğine dair daha incelikli anlayışlara olanak tanımakta”dır (Hankivsky-Kapilashrami, 2020: 2).

Çalışma kapsamında eleştirel araştırma ve praksis olarak kesişimsellik kavramsallaştırması üzerinde durulmaktadır. Çünkü bu kavramsallaştırma Covid-19 döneminde pek çok alanın ilişkisel düşünümünü mümkün kılmaktadır. Sendikalar bağlamında düşünüldüğünde ise hem Covid-19

etkisi ile şekillenen koşullar hem de hemşirelerin gündelik ve mesleki hayatlarındaki etkisi ekseninde pek çok alanın izdüşümünü anlamlandırmak açısından önemlidir. Kesişimsellik, birbiriyle kesişen iktidar ilişkilerinin gündelik hayat içerisindeki bireysel deneyimlerin yanı sıra toplumlarda toplumsal ilişkileri nasıl etkilediğini de araştırmaktadır. Bu bağlamda bir çözümleme aracı olarak kesişimsellik, insan deneyimindeki karmaşıklığı anlamının ve açıklamanın bir yolu olduğundan, Covid-19 dönemindeki hemşirelerin deneyimlerini anlamak ve açıklamanın bir yolu olarak görülebilir (Collins ve Bilge, 2023: 20). Bunun yanı sıra, Covid-19 döneminde birbiri ile kesişen iktidar ilişkilerinin hemşirelerin gündelik ve mesleki hayat içerisindeki deneyimleri ve toplumsal ilişkileri üzerinde kesişimsellik ile modellenmesi bu çalışmanın en önemli amaçlarından birini teşkil etmektedir. Toplumsal eşitsizlik biçimlerini anlamak adına kesişimselliği bir çözümleme aracı olarak kullanmak mümkün olduğundan, sendikalar kesişen iktidar ilişkilerini gözlemlemek için uygun bir vaka/örnektir. Bu yüzden dört temel iktidar alanından ve bu iktidar alanlarının nasıl bağlantılı olduğundan bahsetmek gerekmektedir.

İktidar alanlarından ilki olan yapısal iktidar alanı; iş piyasaları, konut, eğitim ve sağlık gibi temel toplumsal kurum yapılarını ifade ederken, kültürel iktidar alanı ise iktidar ilişkilerinin örgütlenmesinde fikirlerin ve kültürün artan önemini altını çizmektedir. Disiplinci iktidar alanı; kural ve düzenlemelerin ırka, cinselliğe, sınıfa, cinsiyete, yaşa, fiziksel ve zihinsel yeterliliğe, milliyete vb. kategorilere dayalı olarak insanlara nasıl adil veya adaletli olmayan biçimlerde uygulanmakta olduğuna atıfta bulunmaktadır. Son olarak kişilerarası iktidar alanı; bireylerin yapısal, kültürel ve disiplinci iktidarların çakışma noktasını nasıl deneyimlediklerini ele almaktadır. Bu iktidar türü kesişen ve dolayısıyla toplumsal etkileşimleri örgütleyen ırk, sınıf, cinsiyet, cinsellik, milliyet ve yaş kimliklerini şekillendirmektedir (Collins ve Bilge, 2023: 26-37). Kesişimsellik, bu iktidar alanlarının ilişkiselliği bağlamında hemşirelerin sosyo-kültürel, ekonomik ve politik olarak yaşadıkları eşitsizlikleri sendikalar ekseninde anlamak için bir perspektif sunmaktadır.

Keşimsellik eleştirel bir praksis olarak ele alındığında, bireylerin yaşamlarında ve toplumsal ilişkilerde hem iktidar ilişkileri hem de toplumsal eşitsizlikleri anlamak adına önemli açılımlar sunmaktadır. Bu bağlamda çözümleme aracı olarak kesişimselliği benimsemek; “temelini haklarından mahrum bırakılmış insanların deneyimlerinden ve mücadelelerinden alan, insan yaşamını ve davranışını anlamaya yönelik bir yaklaşım; toplulukların ve bireylerin güçlenmesine

yardımcı olabilecek teori ile pratiği birbirine bağlayan” bir araçtır (Dill 2002 akt. Collins ve Bilge, 2023: 72).

Kesişimsellik teorileri, bir kişinin kimliğinin aynı anda birbirini etkileyen birden fazla toplumsal kolektif kimlik örüntüsü entegrasyonunun bir araya gelmesi olduğunu varsaymaktadır. Mikro düzeyde kişilerin yorumlayarak bir performans olarak sergiledikleri bu çoklu kesişen kolektif kimlik örüntüsü entegrasyonları, makro düzeydeki yapısal faktörlerin (yani yoksulluk, beyaz üstünlüğü, ataerkillik vb.) yeniden üretimine sebep olmaktadır. Sağlık alanı için de bu söz konusu entegrasyon biçimlerinin mikro ve makro üretici yapı ve mekanizmalarla kesişimsellikler alanı olarak ilişkili olduğu düşünülebilir. Hem teorik hem de metodolojik bir çerçeve sunması açısından kesişimsellik, birbiri ile ilişkili pek çok dinamiği anlamlandırmak ve sosyo-kültürel, ekonomik ve politik bağlamda adaleti sağlamak, eşitsizlikleri engellemek için de dönüştürücü bir perspektif sunmaktadır. Bu bağlamda Muirhead vd. (2020: 5)’nin de üzerinde durduğu gibi dönüştürücü politikalar ve hizmetler, kesişen sosyal kimlikleri yansıtacak şekilde uyarlanmalıdır. Bu anlamda söz konusu eşitsizlikleri meydana getiren mekanizmaları keşfetmek için hemşirelerin hem olağan hem de olağanüstü zamanlarda maruz kaldıkları eşitsizlik biçimlerini ve dezavantajlarını ele almak gerekmektedir. Kesişimsellik, güç dinamiklerinin insan deneyimlerini ve sonuçlarını nasıl ürettiği hakkında olduğu için hem teorik hem de metodolojiktir. Bu ekseninde çoklu eşitsizlik biçimlerini, güç yapılarını ve ilişkilerini ele aldığından, karmaşık insan deneyimlerini anlamak ve yaşanmış gerçeklikleri yansıtmak amacıyla sağlık eşitsizlikleri açısından önemli açılımlar sunmaktadır (Muirhead vd. 2020: 3-4). Bu bağlamda hemşirelerin sosyo-kültürel, ekonomik ve politik pek çok alandaki kimliklerinin ilişkiselliği dikkate alınmaktadır. Kesişimsellik ekseninde, eşitsizlik ve baskı/güç ile ilintili yapı ve mekanizmaların, hemşirelerin deneyimlerine ve bu farklı deneyimlerin etkileşimine nasıl etkide bulunduğunu ele almak mümkündür.

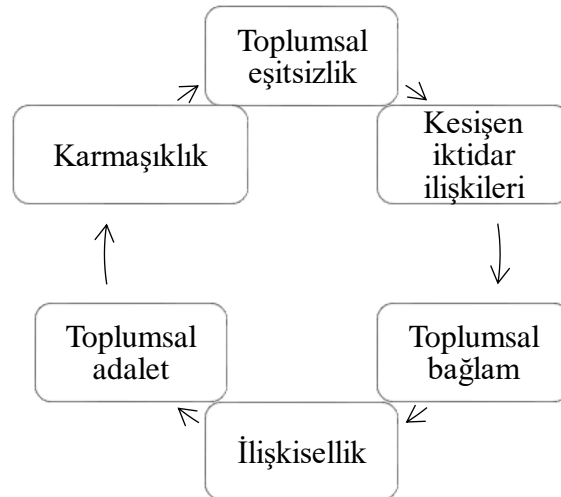
Covid-19 döneminde gerek özel gerekse de mesleki yaşamlarında çok daha fazla özveride bulunması beklenen kesimlerden biri olarak hemşirelerin halk sağlığı politikalarına yönelik katkıları söz konusu süreç göz önüne alındığında aynı zamanda bir mağduriyet algısı olarak dikkat çekmektedir. Bu çalışma açısından bu mağduriyet algısı önem taşımaktadır. Bu bağlamda fiziksel, ekonomik, ekolojik, psikolojik, sosyolojik gibi pek çok etkenin birlikte düşünümü ile risk ve kriz yönetimi sorunsallarının incelenmesi gerekmektedir. Tüm bu faktörler açısından “zarar

görebilirlik” durumu herkesi eşit bir şekilde etkilememekte, bazı kesimlerin “feda edilmesine” (göz ardı edilmesine) neden olabilmektedir.

Yurttaşlık Hakkı ve Sosyal Politikalar

Yurttaşlık hakkını ve sosyal politikaları anlamlandırmak için öncelikle üzerinde durulması gereken iki ayırım noktası bulunmaktadır. Bunlardan ilki sosyal demokrasi ilkeleri bağlamında sosyal refah devletlerinin politikalarıyken, ikincisi ise neoliberal politikalar. Sosyal demokrasi ilkeleri ekseninde sosyal refah devletlerinin politikaları, halkın ve bireylerin çıkarlarını korumaya çalışmaktadır. Sosyal demokrasi, tüm insanların sosyal refahının korunmasını görevlerinin bir parçası olarak görmektedir. Neoliberalizmde ise insanlar yaşadıkları sorunlardan kendileri sorumludur ve sorunların çözümü bireylere bırakılmaktadır. (Collins ve Bilge, 2023: 46-47). Bu iki farklı bakış açısı olması gereken ile olmaması gerekene ilişkin bir perspektif sunmaktadır. Neoliberal politikaların ön planda olduğu Covid-19 döneminde hemşireler yalnız bırakıldığından, bir çözümlenme aracı olarak kesişimsellik ile yurttaşlık hakkı ve sosyal politikalar üzerinde durmak önemlidir. Çünkü kesişimsellik, çoklu eksenler üzerinde durmakta ve eşitsizliğin çoklu boyutlarını vurgulamaktadır. Bu anlamda üzerinde durduğu altı temel fikir söz konusudur.

Şekil 1. Kesişimselliğin Temel Fikirleri

Kesişimsellik, *toplumsal eşitsizlik* anlayışlarının karmaşıklığına yeni katmanlar eklemekte ve kesişen *iktidar ilişkilerinin* farklı nitelikleri ile bunlara verilen politik tepkileri vurgulamaktadır.

Bunun yanı sıra kesişen iktidar ilişkilerini *toplumsal bağlamda* incelemenin önemi üzerinde durmaktadır. *İlişkisellik* ise kesişimselliğin tüm yönlerini nasıl şekillendirdiğini işaret ederken, eleştirel kesişimsel çözümlerinin *karmaşıklığına* vurgu yapmaktadır. Tarih boyunca *toplumsal adaleti* sağlama kesişimselliğin eleştirel araştırmalarının ve praxisinin büyük kısmını şekillendirmektedir (Collins ve Bilge, 2023: 59-62).

İnsan hakları ve yurttaşlık hakkı toplumsal adaleti sağlamak ve çözüm bulmak adına kesişimsellik için önemlidir. Toplumda feda edilen kesimlerin haklarını ve bireysel taleplerini incelemek amacıyla toplumsal bağlamı dikkate alarak ilişkisel bir bakış açısı benimsemek gerekmektedir. Covid-19 gibi dünya çapında etkili olan salgınlarda, afetlerde vb. gibi durumlarda bireysel ve toplumsal problemler, dezavantajlı kesimler dikkate alınarak kesişimsellikte ele alınmalıdır. Bu anlamda üzerinde durulması gereken sorular ‘‘Kesişimsellik ayrımcılığın daha iyi kavramsallaştırılmasına nasıl katkıda bulunabilir? Kesişen tahakkümlerin yol açtığı zararları ele almanın ne gibi yollarını önerebilir? İnsan hakları ihlallerine yönelik nasıl bir telafi kılavuzu sunabilirdi?’’ şeklindedir (Collins-Bilge, 2023: 159). Bu bağlamda feda edilen kesimlerin toplumsal yapı eleştirisi, adil bir gelecek için önem taşımaktadır. Söz konusu dönemdeki çoklu eşitsizlikleri ortaya çıkarabilmek ve sağlık eşitsizliklerini engellemek için toplumsal yapının çoklu boyutları ekseninde oluşan güç ilişkilerini bireylerin izah etme biçimlerini dikkate alarak ortaya çıkarmak mümkündür.

Hemşirelik uygulamasında kesişimsellik bir kişinin sağlığı ile ilgili ele alınması gereken faktörlerin değerlendirilmesinde ve elde edilmesinde onları etkileyebilecek veya sınırlandırabilecek bireysel (mikro) sosyal (mezzo) ve sistem (makro) gibi güçlere odaklanarak kullanılabilir (Chulach ve Gagnon 2013’ten akt. Benli ve Kulakaç, 2021: 226).

Kesişimsellik yaklaşımı, dezavantajlı konumda bulunan insanların hayatlarını değiştirmeye yönelik politikalar geliştirilmesi çabalarında, görünenin arkasını görmeyi ve mevcut çok boyutlu ayrımcılığa dayalı, dezavantajlar üreten yapısal mekanizmaları anlamaya ve dönüştürmeye yönelik sosyal politikalar geliştirilebilmesi için önemli bir metodolojik perspektifi ima etmektedir. Bu anlamda kesişimsellik perspektifi, çok boyutlu ve birbirini besleyen dezavantajlara yönelik (toplumsal cinsiyet, sınıf, etnisite, ulus devlet vatandaşlığı, din-mezhep, engellilik vb.) sosyal politikalar geliştirilebilmesi için önemli bir temel oluşturmaktadır.

Bu bağlamda Buğra ve Keyder (2008: 9)'e göre dezavantajlar yaratan eşitsizlik biçimlerine yönelik sosyal politikaların toplumsal bağlama dayalı olarak yaratabilecekleri eşitsizlik biçimlerine yönelik müdahalelerin dört temel uygulama alanında yer alabileceklerini söylemek mümkün görünmektedir. Bunlar *yoksulluk ve sosyal dışlanma*: yaygın eğitim, hastalık, yaşlılık, işsizlik gibi durumlarda bireyi desteklemeye yönelik *sosyal-güvenlik önlemleri ve çalışma hayatının düzenlenmesi* olarak tanımlanabilmektedir. Bu eksende bireylerin mikro gündelik gerçeklikleri içinde deneyimledikleri eşitsizlik biçimlerini ve onların söz konusu durumlara ilişkin izah etme biçimlerini dikkate alan sosyal politikaların, yurttaşlık kavramsallaştırması ve eşit haklar bağlamında ele alınması gerektiğini vurgulamak önemlidir. Bu noktada Marshall (2008: 29-32)'in sendikacılık konusundaki “siyasi yurttaşlık sistemine paralel ve onu tamamlayan ikinci bir yurttaşlık sistemi yani çalışma hayatında yurttaşlık sistemi” yaratması gerekliliği noktasındaki vurgusu dikkat çekicidir. Çalışma hayatında yurttaşlık sistemi yaratmak demek bu alana ilişkin sosyal politikalar geliştirilmesi anlamına gelmektedir ki Marshall sendikaların bu noktadaki önemine işaret etmekte görünmektedir.

Günümüzde Ulrich Beck'in “düşünümsel modernlik”² olarak adlandırdığı ve riskleri idare edebilme kapasitesine dayalı bir siyaset yapma anlayışının giderek artan şekilde ön plana çıktığı düşünüldüğünde, mevcut risklerin farklı toplumsal kesimlere nasıl paylaştırıldığına ilişkin politikalar ve bu politikaların yarattıkları dezavantajlar bu noktada önem taşımaktadır. Esping (2008: 35) bu durumu “toplumsal risklerin değişen dağılımı ile yoğunluğunun teşhisinin, risklerin devlet, piyasa ve aile arasında nasıl paylaşıldığının ya da dağıtıldığının geniş çaplı bir tetkiki” ile ilişkilendirmektedir. Bu anlamda sosyal politika “topluma bir çeşit şekil verebilmek için devletin bireysel davranışları etkileme, kaynaklar üzerinde hâkimiyet kurma ya da ekonomik sistemi belirleme amacına hizmet eden müdahaleleri” de içermektedir (Kleinman ve Piachaud 1993: 3'ten akt. Ferrera, 2008: 161) ve sorgulanması gereken nokta da burasıdır. Kuçuradi (2007: 5)'nin de belirttiği üzere sosyal politikalar bağlamında yurttaşlık hakkı ve insan haklarını dikkate alarak sağlık, eğitim vb. gibi alanlardaki hakların yanı sıra “risk yönetimi, fırsat eşitliği, sosyal koruma-bakım, vatandaşlık geliri” vb. gibi alanlarda düzenlemelerin yapılması önemli bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü insan hakları; sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal pek çok alanla ilişkili olduğundan, devletin bu hakları koruması ve yasalar çerçevesince güvence altına alması

² Beck, U. (2014). Risk Toplumu: Başka Bir Modernliğe Doğru. (Çev.). Kazım Özdoğan & Bülent Doğan. İthaki Yayınları. İstanbul.

farklı bir ifade ile “bu hakların çiğnenmesini yasalarla önlemeye çalışması, çiğnendiği zamanda çeşitli organlarıyla araya girmesi” gerekmektedir.

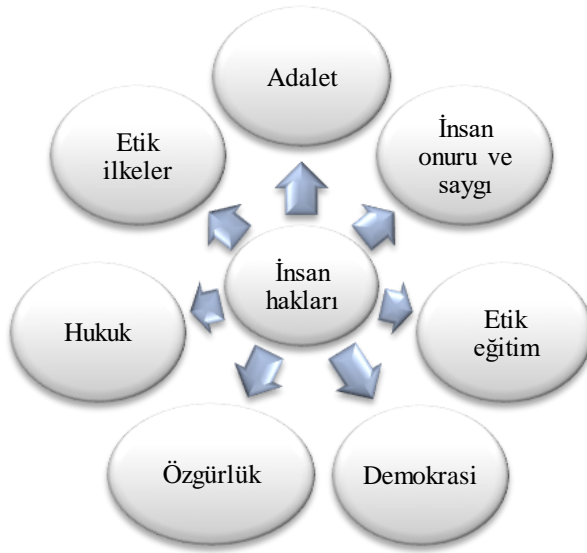
Kuçuradi (2007: 8)’ye göre, temel özgürlüklerin bir ifadesi olan bu haklar insan haklarını koruma sorunu olduğundan; felsefi, etik ve siyasal boyutları olan bir sorunu ifade etmektedirler. Bu bağlamda söz konusu olan bu haklar, “felsefi bir sorundur çünkü insan hakları kavramının açıklığa kavuşturulmasına şiddetle ihtiyaç vardır. Etik bir sorundur çünkü günlük yaşamda bu haklara saygı gösteren ya da onları çiğneyen kişilerdir; kişiler, oylarıyla ya da kamu görevlisi olarak verdikleri kararlarla korunmalarına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca siyasal bir sorundur çünkü bütün yurttaşların insan olarak olanaklarını geliştirmeleri, korku ve yoksunluktan uzak yaşayabilmeleri için gerekli koşulları doğrudan doğruya ve dolaylı olarak sağlamak her devletin görevidir. Etik ve siyasal bir sorun olarak insan haklarının korunması da felsefeye ve felsefe eğitimine bağlıdır.”

İnsan hakları ile adalet kavramsallaştırması arasındaki ilişki göz önünde bulundurulduğunda, adaletsizliği yalnızca gelir dağılımındaki eşitsizlik olarak görmemek gerektiğini vurgulamak önemlidir. Çünkü adalet, insan hakları ile ilintili olduğundan, bütün insanların eşit olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bu anlamda Kuçuradi (2007: 26)’nin de vurguladığı üzere; “ister ulusal düzeyde ister dünya düzeyinde sosyal adaletsizliği kaldırma çabalarında siyaset ile felsefenin iş birliği” gerekmektedir. Çünkü insan ve değer bilgisi ekseninde insan haklarına yönelik bir bilgilendirmenin olması ve hukuk ilişkisi bağlamında ele alınması önemlidir. Bu bağlamda hukuksal bir insan kurumu olarak devletin amacına uygun kurulan ve işleyen iki ana işlevi bulunmaktadır. Bu işlevler ise yurttaşların temel (insan) haklarını güvence altına almak ve onların daha yaşanabilir bir toplumda yaşayabilmeleri için gerekli politikaları uygulamaya koymaktır (Kuçuradi, 2007: 43). Dolayısıyla sosyo-ekonomik ve siyasal vb. pek çok hak, devlet tarafından verilmesi ve de korunması gereken haklar olduğundan, sendika kurma hakkının da kamu-politika-devlet ilişkisi ekseninde korunması gerekmektedir. Evrensel İnsan Hakları Bildirgesinin 1. maddesinde “*Bütün insanlar haklar ve onur/değer bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdanla donatılmışlardır ve birbirlerine kardeşçe davranmalıdırlar*” şeklinde belirtilmektedir (Kuçuradi, 2007: 57). Burada özellikle vurgulanması gereken ise “saygı konusu olan birer insan olarak kişilerdir; düşünceler, kültürel ve diğer deney kaynaklı normlar, inançlar değildir. Çünkü

düşünceler, normlar saygı konusu değil epistemolojik-aksiyolojik değerlendirme konusu”dur (Kuçuradi, 2007: 94).

Özgürlüklerin taşıyıcıları, genellikle sanıldığı gibi kişiler değildir. Özgürlüklerin taşıyıcıları ülkelerdir. Bir ülkede kamu düzeni orada yaşayan bütün kişilere (yurttaş olsun-olmasın) insan türüne özgü bir olanağın gerçekleşip gerçekleşmesine götüren insansal etkinlikleri gerçekleştirebilme koşullarını sağlıyorsa o ülke söz konusu özgürlüğün olduğu bir ülkedir (Kuçuradi, 2007: 109).

Şekil 2. İnsan Hakları

İnsan hakları; “adaleti, insan onuru ve saygıyı, etik (etik değer sorgulamasına dayalı ve bireylerin içinde buldukları bağlamı dikkate alan) bir eğitim anlayışını, demokrasiyi, özgürlüğü, hukuk ve etik ilkeleri” içermektedir. Bu anlamda “insan hakları, insan onurunu korumanın koşullarını ve önkoşullarını yani insan onurunu oluşturan insan olanaklarının gerçekleşebilirliğinin koşullarını dile getirirken yurttaş ise modern devletin temel birimi ve kişilerin devlet denilen insansal-hukuksal kurumla ilişkilerindeki kimliklerinin adını” ifade etmektedir (Kuçuradi, 2007: 142). Dolayısıyla insan hakları açısından “siyasal bir kurum olarak görülen devlet; her şeyden önce bir insan kurumu olduğundan yani temelini toplumsal kurumlar gibi tarihsel koşulların özelliğinde değil insanın varlık koşullarında (biopsişik bir varlık, toplumsal bir varlık, kendine istemler getiren bir varlık vb. olmasında) bulduğundan, bu özelliği devleti kuruluş amaçları ve işlevleri aynı şey demek olan toplumsal kurumlardan ayırmaktadır. Bu temeli de devletin bir insan kurumu olarak

amaçlarını belirlemektedir” (Kuçuradi, 2007: 169). Bu durum bütün yurttaşların felsefe eğitimi görmelerinin önemi vurgusuna yeniden dönmeyi gerektirmektedir. Çünkü felsefe eğitimi, “değer bilgisine dayanarak kendi adına yargıda bulunmaya, olan bitenlerde mevcut bağlantıları kendi adına kavramaya ve her şeyden çok her durumda insan onurunun tehlikede olduğu noktayı görebilmeye yardımcı olan bir eğitim”dir (Kuçuradi, 2007: 193). Bu bağlamda sosyal adaletsizlikleri ve eşitsizlik biçimlerini engellemek açısından etik ilkeler ve demokratik düzen bağlamında felsefe ve insan hakları eğitiminin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu perspektif doğrultusunda, sendikaların varlığı ve sendikaların hemşireler ile olan ilişkiselliğini anlamlandırmak önem taşımaktadır.

Hemşirelik ve İnsan Hakları Açısından Sendikal Haklar

Pıçak-Kadah (2017: 198-199)’ın ifadesi ile sendika; “işçilerin-işverenlerin çalışma ilişkilerinde ortak, ekonomik-sosyal hak ve çıkarlarını korumak-geliştirmek için işçiler tarafından serbestçe kurulan demokratik ilkelere uygun olarak faaliyette bulunan bağımsız özel hukuk kapsamında kurum³”dur. Sendikaların varlığı gerek işçilerin gerekse işverenlerin perspektifinden literatürde farklı bakış açılarını ön plana çıkaran kuramsal yaklaşımlara yol açmış görünmektedir. İşçi ve işveren arasındaki çatışmanın mevcut toplumsal yapı tarafından meşrulaştırılarak mevcut yapının yeniden üretiminin sağlanması için işlevsel hale getirilmesinde sendikaların rolüne işaret eden, çatışma perspektifi ile işlevsel bütünleşmeyi bir araya getiren yaklaşımlar da bulunmaktadır. Emniyet subabı kuramı olarak Coser “Çatışma yoluyla grubun korunmasını sağlayacak mekanizmalardan biri emniyet süpabı kurumu olabilir. Emniyet süpabı aracılığıyla düşmanlık akımları yapıyı patlatmadan dışarı atılır ve böylece çatışma çalkantılı bir gruptaki havanın temizlenmesini mümkün kılar. Emniyet süpabı kurumları veya uygulamaları yapıdan hoşnutsuzluğun dile getirilmesine izin vermektedir” (Polama, 1996: 33). Bu bağlamda sendikaların; işçilerin haklarını-çıkarlarını korumak ve yeni haklar kazandırmak amacıyla yine işçiler tarafından oluşturulan örgütler olduğunu söylemek mümkündür. Dahrendorf’a göre söz konusu örgütler, kapitalizmin ilerleyen aşamalarında toplumsal çatışmaların (işçi-işveren) yapı aracılığıyla kurumsallaştırılması işlevini görmektedirler. Dahrendorf (1959: 279)’a göre

³ Sosyolojik anlamda bu kurumsal statünün karşılığı birlik olarak değerlendirilebilir.

sendikaların kurumsallaşması, sendikalar içinde eşit olmayan bir yetki dağılımının istikrar kazanmasını da beraberinde getirmektedir. Bu da yine yeni bir çatışma türünü, sendika içi çatışmayı teşvik etmektedir. Bir çıkar grubunun örgütlenmesi; zaman içinde bir tüzük, belirli normlar, maddi bir araç ve bir kurum oluşturan bir personel ile donatılmış bir varlık yaratmaktadır. “Bu gerçeğin belirli ön koşulları vardır ve ondan belirli sonuçlar çıkmaktadır. Bu nedenle sendikaların örgütlenmesi, bir yarı gizli çıkarlar grubunun varlığından ayrı olarak örgütlenme koşulları olarak tanımlanan ve varlığı kendi içinde çatışmanın meşruluğunun ve sorunlarının asgari olarak tanınması anlamına gelen teknik, politik ve toplumsal koşulları gerektirmektedir. Sendikaların örgütlenmesi bu anlamda sınıf çatışmasının yol açtığı sanayi toplumunun ilk yapı değişikliğidir ancak sınıf çatışması yoğunluğunun ve şiddetinin bir kısmını kaybeder. Bu sonuç çıkar gruplarının örgütlenmesinin sonuçlarıyla desteklenmektedir. Örgütlü gruplar açık ve dolayısıyla kontrol edilebilir bir çatışma içindedir”. “Yönetim ve emek temsilcileri müzakereler için düzenli olarak bir araya gelirlerse devrimci patlamalara ve iç savaşa yönelik eğilimin yerini toplumsal yapıdaki kademeli değişiklikler almaktadır” (Dahrendorf, 1959: 259-260).

Çelik (2016: 213)'in de belirttiği üzere ‘Türkiye sendikacılığı’nın gelişiminde ve yönelimlerinde ‘ABD sendikacılığı’nın etkisi konusu sendikal yazında önemli bir yer tutmaktadır. TÜRK İŞ’in kuruluş sürecinden benimsediği sendikal politikalara kadar olan süreçte ‘ABD sendikacılığı’na ilişkin tartışmalar söz konusudur. 1950’li yıllarda başlayan ‘ABD sendikacılığı’nın ‘Türkiye sendikacılığı’na olan etkisi 1960’lı yıllara kadar devam etmektedir. DİSK’in kurulması ile birlikte ise bu durumun değişmeye başladığını belirtmek mümkündür. Çünkü DİSK’in kurulmasının ABD sendikaları arasında önemli tartışmalara neden olduğu görülmektedir. Bu anlamda “DİSK’in devrimci sıfatını ihtilalcı değil reformcu anlamda "progressive" olarak kullanmayı tercih etmesine rağmen ABD diplomatik misyonunun "revolutionary" sözcüğünü tercih etmesi manidar” olduğunu vurgulamak gerekmektedir (Çelik, 2016: 315). DİSK’in “devrimciliği”nin ihtilalcilik olmadığını belirten Koç (1998: 81), DİSK’in kuruluş bildirisinde yer alan “devrimcilik” anlayışının şöyle ifade edildiğini belirtmektedir: “İşte biz devrimciliği; bugünkü tutucu, gerici ekonomik, sosyal ve politik ilişkilerin Anayasa uyarınca değiştirilmesi anlamında alıyoruz. Devrimcilik, hepimizin mülk sahibi olmasını ve uygarlık nimetlerinden eşitçe yararlanma olanağı sağlayacağı için bizim sendikacılık çalışmalarımızın özünü kapsayacaktır”. Dolayısıyla Koçak-Çelik (2016: 265) sendikacılığın, siyaset ve devletle ilişkilerinin yönünün farklılaştığını ve bu farklılığın Türkiye

sendikal hareketindeki en önemli dönüm noktasını yani DİSK'in kuruluşunu beraberinde getirdiğini vurgulamaktadır.

Sendikalar, “yasalar çerçevesinde üyelerini; işletme ve hükümete karşı temsil etme, mesleki ve kişisel gelişimlerini sağlama, sosyal ekonomik ve özlük haklarını koruma, hukuki zeminde haklarını gözetip koruma, üyeleri arasında yardımlaşma ve dayanışmayı sağlama” gibi faaliyetlerde bulunmaktadır.

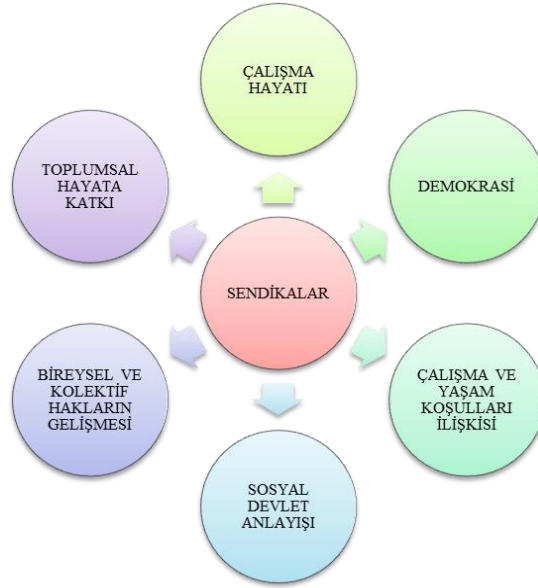
Sendikalaşmada temel amaç ücretin rekabet aracı olmaktan çıkarılması, işçi-işveren arasında bireysel sözleşmeler yerine toplu sözleşmelerin yapılması ve işçilerin daha düşük ücretle çalışmayı kabul ederek birbirlerini rakip olmalarını önlemek amacıyla ücretlerin çalışma sürelerinin ve çalışma şartlarının standart hale getirilmesiydi (Kozak 1992'den akt. Pıçak ve Kadah, 2017: 199).

Yamak ve Dursun (2009: 22)'a göre sendikalar ile verimlilik arasındaki ilişki modern ve klasik dönem sendikaları arasındaki farklılaşmalar arasından şu şekilde öne sürülmektedir: klasik görüşe göre sendikalar, verimliliği negatif yönde etkilerken son yıllarda ağırlık kazanan modern teoriye göre ise sendikaların ortaya çıkardığı çalışma ortamı, verimliliği pozitif yönde etkilemektedir (Yamak ve Dursun, 2009: 22).

Türkiye'deki sendikalaşma süreci ilk olarak işçi hareketleri ile başlamıştır. 1961 Anayasası ile kamu görevlilerine de sendika kurma hakkı verilmiş ve ilk memur sendikası 1965 kurulmuştur. Anayasalardaki değişiklikler sendikalaşma ile ilgili çıkan kanunlar ve iktidar değişiklikleri kamu sendikalaşmasının farklı dönemlerde kesintiye uğramasına neden olmuştur. Özellikle 2000'li yıllarda artan kamu çalışanlarının sendikalaşması sağlık sektöründe çalışan sağlık personellerini de etkilemiştir (Yeşiltaş, 2015: 131).

Sağlık işkolunda ise sendikalar 1954 yılından başlayarak belirmiştir. 1961 yılında İzmir'de kurulan Türkiye Sağlık İşçileri ve Müstahdemleri Sendikası'nın etkinlikleri görülmektedir. Bu dönemde de sürekli bir hukuk savaşı, işçi-memur ayrımına karşı mücadele ve grevsiz bir toplu sözleşme düzeninin şekillendirilmesi çabaları sürmüştür. Meslek uygulamalarının günlük çalışma saatlerine uymaması ve kesinti kabul etmemesi; çalışanların kendini koruyacak araçlardan yoksun olması çalışma koşullarını olumsuz yönde etkilemiştir. Sağlık işkolunda sendikalaşmanın uzun süre engellenmiş olması da bu nedenledir (Yeşiltaş, 2015: 137).

Şekil 3. Sendikaların Alanları

Sendikalar; bireylerin çalışma koşulları-saatleri, ücret/maaş hakları, iş güvencesi, emeklilik zamanları ve özlük hakları gibi konular üzerinde çalışmalar yapma prensibine dayanmaktadır. Buna göre Türkiye’deki sağlık alanındaki sendikalara ve üye sayılarına değinmek gerekmektedir.

Tablo 1. Sağlık Çalışanları ve Sendikalar

Hizmet Kolundaki Sendikalar			
2024-07			
Sıra No	Sendika Adı	Üye Sayısı	İş Kolu Oranı
1	SAĞLIK-SEN	275.972	34,79%
2	TÜRK SAĞLIK-SEN	127.775	16,11%
3	GENÇ SAĞLIK SENDİKASI	48.886	6,16%
4	SES	29.415	3,71%
5	HEKİM BİRLİĞİ	23.204	2,93%
6	HEKİMSEN	18.796	2,37%

7	HEP-SEN	17.216	2,17%
8	GENEL SAĞLIK-İŞ	7.914	1,00%
9	YENİ SENDİKA	3.359	0,42%
10	HÜRRİYET SAĞLIK-SEN	2.729	0,34%

<https://sendikadata.com/iskolu/kamu/03-nolu-hizmet-kolu/> 13.01.2025

Tablo 1’de hizmet kollarının üye sıralamasının belirli bir bölümü –en çok üyesi olan 10 sendika- verilmektedir ancak bu hizmet kolundaki üye sayısı 07.2024 tarihindeki veriler ekseninde 793.275 şeklindedir. Tabloya göre en çok üyesi bulunan sendikalar; Sağlık-Sen, Türk Sağlık-Sen, Genç Sağlık Sendikasıdır.

Şekil 4. Hizmet Kolunun Güncel Örgütlülük Oranı

<https://sendikadata.com/iskolu/kamu/03-nolu-hizmet-kolu/> 13.01.2025

07.2024 tarihi verileri ekseninde hizmet kolunun güncel örgütlülük oranı incelendiğinde ise sendikasız üye sayısının 224.185 olduğu sendikalı üyelerin ise 569.090 olduğu görülmektedir. Covid-19 dönemi hemşirelerin gündelik ve mesleki yaşantılarını etkilediğinden, oldukça ağır koşullar altında çalışmak zorunda kalan hemşireler, bu dönemde yaşadıkları zor koşulların üstesinden gelmek adına sektördeki sendikaların etkinliklerini de sorgulamak ve gündeme getirmek çabasında olmuşlardır. Bu anlamda her birey için yapabilirliklerin sağlanması gerektiği

düşünüldüğünde, farklı bir ifade ile söz konusu bütünleşmenin temel unsuru olan bireylerin öznel yaşam deneyimlerindeki bağlamsal öznel problemleri dikkate alan makro sosyal politikalar geliştirilmesi ile ilgili görünmektedir. Pandemi gibi olağandışı dönemlerde daha fazla risk almak zorunda kalan meslek gruplarının karşı karşıya kaldıkları risklerin acil olarak giderilebilmesine yönelik önlemler alınmasında sendikalar normal zamanların aksine önemli aktörler olarak akla gelmiş görünmektedirler. Bununla birlikte sendikalara ve sendikaların işlevlerine yönelik beklentilerin de sorgulanması süreçleri bir arada ilerlemiş görünmektedir. Sendikalardan beklentilerin pandemi döneminde sağlık sektöründe hemşireler açısından değerlendirildiğinde, hemşirelerin sendikalara ilişkin görüşleri incelendiğinde bir güven eksikliği durumunun yanı sıra haklarını tam olarak savunamadıklarına ilişkin bakış açılarının ön plana çıktığı gözlemlenmiştir. Bu anlamda sağlık sektöründe özellikle hemşirelerin içinde buldukları dezavantajlı süreçler göz önüne alındığında söz konusu dezavantajların giderilmesinde devlet-sendika ilişkilerinin üzerinde durmak anlamlı görünmektedir. Özellikle kriz zamanlarında sendikalar mevcut problemlerin çözümüne yönelik emniyet supabı bir kurum işlevi görerek acil çözüm gereken alanlara ilişkin olarak kamuoyu oluşturma, sosyal politika üretme ve ilgili bakanlıklara acil kararlar almaya yönlendirebilecek bir yönüyle paydaş bir yönüyle de baskı grubu olma işlevi yüklenebilirler.

Bourdieu (2015: 17-18), “devlete bir devlet düşüncesi atfetme riski” olduğunu ve düşüncelerin, toplumsal dünyayı onun aracılığı ile inşa edilen bilinç yapılarının ve devlet denilen bu özgün nesnenin bile aslında devletin ürünü olma ihtimalinin yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Bourdieu, devlet denilen özgün nesnenin ne olduğunu sormakta ve devletin “düşünülemez bir nesne” olduğunu belirtmektedir. Devleti, iktidar alanının idari alanı ya da kamu hizmetleri alanı olarak tanımlanabilecek bölümünün meşru fiziksel ve sembolik şiddet tekeline elinde bulundurmasıyla nitelendiğini söylemektedir. Bu bağlamda devlet, “gizli bir esas” olarak tanımlanabilmekte ve bu gizli esas, kamusal düzenin hem fiziksel hem de sembolik anlamlardaki tezahürlerinde kavranabilecek gizli bir esas ifade etmektedir. Bunun yanı sıra, Bourdieu (2015: 46-47)’nin devlet ile ilintili yapmış olduğu bir diğer tanımlama ise devletin *bakış açılarının bakış açısı* olduğu yönündeki düşüncesidir.

Devlet şu bakış açısının doğru bakış açısı olduğunu onun bakış açılarının üzerindeki bakış açıları olduğunu tüm perspektiflere geometral olarak bakan (kuş bakışı) konumda olduğunu söyler. Bu bir tanrısallaştırma eylemidir. Bu sebeple kendisinin aslında bir bakış açısı olmadığına herkese

inandırarak zorundadır. Bunun için bakış açısı barındırmayan bir bakışın var olduğuna herkesi inandırması elzemdir (Bourdieu, 2015: 47).

Devlet aynı zamanda kurumlar bütünü olduğundan *kurumlar nedir* sorusu oldukça önemlidir. Çünkü kurum; “örgütlü itimat, örgütlü güven, örgütlü inanç, inanıldığı için gerçek kabul edilen ve böylelikle gerçeklik kazanan müşterek kurgu”yu ifade etmektedir (Bourdieu, 2015: 57). Devlet ile kurum arasındaki ilişkiyi anlamlandırmak için devletin bireyler ile olan ilişkisine değinmek gerekmektedir. Çünkü devlet, bireyleri belirli kodlar ve temalar ekseninde değerlendirmektedir. Bireylerin içinde buldukları toplumsal koşullar, devletin kodları ekseninde şekillendiğinden, öncelikle bu kodların çözümlenmesi gerekmektedir. Böylece bireylerin söylemlerini de anlamlandırmak mümkün olabilmektedir. Bu bağlamda Bourdieu (2015: 37)’nin tanımı ile “devlet bir blok değil bir alan”dır ve iktidar alanının özel bir ağı olarak “idari bir alan”dır yani “özgün sermaye ve farklı çıkar biçimlerine bağlı karşıtıllıklara göre yapılandırılmış bir uzam”dır.

Devletin *düşüncelerimizin* en mahremi üzerinde koyduğu kısıtlar, devletin bizzat *düşüncemizin* içine yerleşmiş olabileceği gerçeği, maruz kalanların suç ortaklığıyla gerçekleşen bu görünmez durumun örneğini teşkil etmektedir. Bu durum sembolik şiddet ya da sembolik tahakküm diye adlandırılan şeyi ifade etmektedir (Bourdieu, 2015: 186). Bourdieu (2015: 427-428)’a göre, devleti meydana getirmek ulusu meydana getirmek bir anlamda bu iki görece bağımsız olguyu yönetmektir. Birinci boyutta; ezilenlerle egemenler arasındaki karşılıklı bağımlılıkların sonuçlarını yönetmek söz konusu iken ikinci boyutta; ezilenler aynı zamanda sadece kamu sağlığını değil ama aynı zamanda müşterek güvenliği ve kamu düzenini tehdit ettikleri için tehlikelidir.

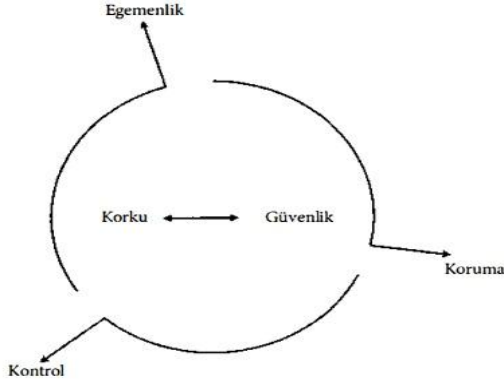
Covid-19 dönemi, toplumları korku ve kaygı tarafından tahakküm altına aldığından, sosyo-kültürel, ekonomik ve politik pek çok alanda kaosa sebep olmuştur. Bu durumu Gerbaudo (2022, s. 11-12) “*Büyük Geri Tepme*” olarak ifade etmektedir. “*Büyük Geri Tepme*” ise devletin kamusal alanda üstlendiği roller açısından “tarihin koordinatlarının tersine dönmüş gibi görüldüğü bir dönemi” ifade etmektedir. Normal kabul edilerek sorgulanmayan pek çok alanın sorgulanmaya başladığı bu dönemi, toplumların (varoluşlarını ve kendini yeniden üretme süreçlerini dikkate alarak) “geriye ya da içe döndükleri bir dönem” olarak ifade etmek mümkündür. Bu anlamda “*Geri tepme*” kavramsallaştırması korku ile gelen tepki ile birlikte bir tehdit karşısında kaçınmayı, sinmeyi, korkuya kapılmayı ve kendini geri çekmeyi ifade etmektedir (Gerbaudo, 2022, s. 15).

Covid-19 döneminden sonra popülist momentin ötesine bakmanın ve neoliberalizm sonrası politikanın yeni ortamını değerlendirmenin gerekliliği üzerinde duran Gerbaudo (2022, s. 12-13), neoliberalizmin “bireysel inisiyatif ve toplumsal eşitsizliği arttırarak dünyayı özgürlük adına yeniden inşa etme iddiasına sahip bir ekonomi ve siyaset felsefesi” olduğunu belirtmektedir. Popülizmin ise “halk anlayışının evrensel özneyi oluşturduğu kitle demokrasilerinin uzun ömürlü bir özelliği olduğunu ve popülizmin niteliğinin tarihsel koşullara göre farklılık gösterdiğini” ifade etmektedir (Gerbaudo, 2022, s. 41-42).

“Büyük Geri Tepme”, Karl Polanyi’nin ifadesi ile neoliberal küreselleşmenin *çifte hareketi* olduğundan “kapitalizmin kar peşindeki aşırı gözü doymazlığına karşı bir tepki”yi ifade etmektedir. Bu durumun ekolojik, toplumsal ve politik kendini sürdürülebilirliğinin sınırlarına varmış neoliberal küreselleşmenin geriye itildiği an olduğunu belirtmektedir (Gerbaudo, 2022, s. 20). Bu bağlamda Polanyi (2010, s. 21) *çifte hareket* kavramsallaştırması “hem doğal olmayan bir durumun kurumsallaştırılması çabalarıyla hem de toplumun bu doğal olmayan duruma karşı kendini korumak için geliştirdiği mekanizmalarla ilgili bir olguyu” ifade etmektedir. Bugünün toplumlarındaki sosyal ve ulusal değişikliklerine yön veren mekanizmaların kurumsal kaynaklara bağlı olduğunu belirten Polanyi (2010, s. 42)’nin de vurguladığı gibi barışı sağlamak için savaş nedenlerini ortadan kaldırmanın yanı sıra bunu yapabilmek için yaşamı kaynağında kontrol altına almak da gerekmektedir.

Gerbaudo (2022, s. 60)’a göre “Büyük Geri Tepme”nin söylemsel çerçevesi “yeni devletçi” (neoliberalizm ve popülizm arasındaki çatışmadan doğan) egemenlik, kontrol ve koruma üçgeni tarafından tanımlanmaktadır. Bu anlamda egemenlik ile ilintili olan konular, devletin ve siyasi iktidarın bireysel güce karşı olan önceliğini yeniden ön plana çıkarmak için kullanılmaktadır. Koruma ve kontrol ise söz konusu olan bu siyasi otorite ve düzen ilkesinin iyileştirilmesine bağlıdır.

Şekil 5. Yeni devletçi söylem üçgeni

Gerbaudo (2022, s. 61) “Yeni Devletçi Söylem Üçgeni” ekseninde sürekli yenilenen üç terim etrafında açıklamaktadır. Bunlar; egemenlik, koruma ve kontrol kavramlarıdır ve hepsi güvenliğe giderek artan taleple ilişkilidir. Covid-19 dönemi devletin acil zamanlarda/risk zamanlarında kaynakları dağıtmadaki kaçınılmaz rolünü ortaya çıkartmaktadır. Kriz zamanlarında toplumu her yere nüfuz eden risklerden korumak için toplumsal korku ya da politik kaygıları engellemek, güvenli ve eşitlikçi bir gelecek inşasını meydana getirecek kamu sağlığı ve eğitimi, sosyal yardım, ekonomik faaliyet vb. gibi alanlara ilişkin müdahalelerin/tedbirlerin olması gerekmektedir (Gerbaudo, 2022, s. 320).

Bu dönem içerisinde sosyo-kültürel, ekonomik ve politik alanlardaki yeni normallerin ve bu normaller ekseninde oluşmaya başlayan yeni problemlere ilişkin çözümlere yönelik yeni talepler arasındaki ilişkinin üzerinde durmak gerekmektedir. Çünkü toplumsal korkular ve kaygıların eşlik ettiği bu dönemde; kamu hizmetleri, sağlık, eğitim vb. gibi pek çok alanda dönüşümün gerekliliği gözlemlenmiştir. Toplumsal hareketsizlik/etkisizlik ve özellikle sağlık alanındaki risklerin ortaya çıkması ile artık risklerin varoluşsal tehditlere dönüşerek toplumun varoluşunun temellerini etkilediği bir dönemde yaşanmaktadır (Gerbaudo, 2022, s. 22-23). Bu bağlamda Covid-19 döneminde çeşitli haklarından mahrum kaldıklarını düşünen hemşirelerin, söz konusu taleplerinin olağan ve olağanüstü dönemler için yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bu anlamda hemşirelerin izah etme biçimlerinden yola çıkılarak var olan sosyo-kültürel, politik ve ekonomik yapı ve mekanizmaların ne türden sorunlar yaratmakta olduğuna ulaşılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu çalışma, eleştirel realizmi felsefi ve metodolojik bir çerçeve olarak kullanan nitel yöntemin kullanıldığı bir araştırmadır. Çalışma kapsamında “subjektif tekil”den hareketle yapılar ve mekanizmalar ile ilgilenildiğinden “eleştirel realist metodolojik bir perspektif”te “temellendirilmiş kuram” kullanılmıştır. Bu anlamda amaç, genel anlamda hemşirelerin “söylem evren”lerine ulaşmak olduğundan “abdüksiyon” temellendirilmiş kuram kodlamasında kullanılmıştır. Subjektif tekilleri yeniden bağlamsallaştırarak betimlemek amacıyla ve yapısal sürecin mekanizmalarla ilişkisini kurmak için abdüksiyon ve retrodüksiyon akıl yürütme stratejileri benimsenmiştir. Hemşirelerin sendikaların varlığına ve sendikalara ilişkin beklentilerine dair bireysel taleplerini dikkate alan; temellendirilmiş kuram deseni çerçevesinde nitel veri analizine uygun bir veri toplama tekniği kullanılarak, derinlemesine görüşmeler yapıldığı bir veri toplama ve analiz stratejisi benimsenmiştir. Verileri analiz etmek için MAXQDA programı kullanılmıştır. Eleştirel realist metodolojik bir perspektifte, Covid-19 döneminde çalışan hemşirelerin deneyimleri, eleştirel realizmin ontolojik ve epistemolojik sayıtları çerçevesinde öncelikli olarak meta-teorik bir sorgulamaya tabi tutulmuş, abdüksiyona ve retrodüksiyona dayalı akıl yürütme, kodlama ve analiz süreçleri gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın örneklemini Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesinde Covid-19 dönemi görev yapan ve farklı bölümlerde çalışan 48 hemşire-hemşireler oluşturmaktadır. Araştırma verileri 2022 yılında toplanmış ve analiz edilmiştir. Nitel araştırma ekseninde mülakatlar, gözlemler, dokümanlar ve işitsel-görsel materyaller veri toplama tekniği kullanılmış, görüşmeler yarı yapılandırılmış soru formuna göre düzenlenmiştir. Veri toplama sürecine geçilmeden önce mülakat sorularına ilişkin pilot uygulama yapılmış ve sonrasında hem etik kurul onayı hem de Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesinden izin alınmıştır. Ayrıca katılımcıların gönüllü onam formlarını doldurduklarını belirtmek gerekmektedir. Veri toplama süreci söz konusu olan dönem koşullarından dolayı internet ortamında gerçekleşmesi planlanmasına rağmen görüşmelerin çoğu yüz yüze gerçekleşmiştir. Yarı yapılandırılmış açık uçlu mülakatlar -katılımcıların izinleri doğrultusunda- ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş- sadece üç katılımcı ses kayıt işleminin gerçekleşmesine izin vermemiştir- ve daha sonra veriler yazıya dökülmüştür.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Kod	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Düzeyi	Medeni Durum	Çocuk Sahibi Olma/Olmama Durumu	Çalışılan Bölüm	Çalışma Süresi	Kadro lu ya da Sözleşmeli Olma Durumu
Katılımcı 1	29	Kadın	Lisans	Evli	2 çocuk	Yeni Doğan Yoğun Bakım	7 yıl	Kadro lu
Katılımcı 2	38	Kadın	Yüksek Lisans	Evli	2 çocuk	Yönetici Hemşire	16 yıl	Kadro lu
Katılımcı 3	31	Kadın	Yüksek Lisans	Evli	1 çocuk	Onkoloji Servisi	10 yıl	Kadro lu
Katılımcı 4	45	Kadın	Lisans	Evli	1 çocuk	Solunum	13 yıl	Kadro lu
Katılımcı 5	32	Erkek	Doktora	Evli	-	Akademisyen Hemşire(Yönetici Kısmında Görevli)	6 yıl	Kadro lu
Katılımcı 6	27	Kadın	Lisans	Bekar	-	Kulak Burun Boğaz Servisi	5 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 7	25	Kadın	Ön Lisans	Bekar	-	Yeni Doğan Yoğun Bakım	4 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 8	26	Kadın	Lisans	Bekar	-	Yeni Doğan Yoğun Bakım	1 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 9	23	Kadın	Lisansını tamamlıyor	Bekar	-	Yeni Doğan Yoğun Bakım	2 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 10	52	Kadın	Sağlık Meslek Lisesi	Evli	2 çocuk	Çocuk Kan Alma	29 yıl	Kadro lu

Eleştirel Araştırma ve Praksis Olarak Kesişimsellik Ekseninde Hemşireler ve Sendikalar

Katılımcı 11	41	Kadın	Yüksek Lisans	Evli	3 çocuk	Çocuk Alerji	17 yıl	Kadrolu
Katılımcı 12	38	Kadın	Lisans	Evli	2 çocuk	-	16 yıl	Kadrolu
Katılımcı 13	29	Kadın	Lisans	Evli	1 çocuk	Kalp Damar	4 yıl	Kadrolu
Katılımcı 14	32	Kadın	Sağlık Meslek Lisesi	Evli	3 çocuk	Kardiyoloji	13 yıl	Kadrolu
Katılımcı 15	37	Kadın	Lisans	Evli	2 çocuk	FTR Ünitesi	13 yıl	Kadrolu
Katılımcı 16	27	Kadın	Yüksek Lisans	Evli	-	Kulak Burun Boğaz	6 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 17	37	Kadın	Lisans	Evli	2 çocuk	Üroloji	15 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 18	29	Kadın	Lisans	Bekar	-	-	4 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 19	35	Kadın	Lisans	Evli	-	Göğüs Hastalıkları	12 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 20	30	Kadın	Lisans	Bekar	-	Beyin Cerrahi ve Nöroloji	4 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 21	23	Kadın	Lise	Evli	-	Yeni Doğan Yoğun Bakım	1 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 22	32	Kadın	Lisans	Evli	1 çocuk	Yeni Doğan Yoğun Bakım	9 yıl	Kadrolu

Katılımcı 23	33	Kadın	Ön Lisans	Evli	2 çocuk	Çocuk Servisi	7 yıl	Kadrolu
Katılımcı 24	25	Kadın	Lisans	Evli	-	Çocuk Servisi	2 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 25	42	Kadın	Lisans	Evli	3 çocuk	Çocuk Servisi	20 yıl	Sözleşmeli(Kadrodan istifa)
Katılımcı 26	28	Kadın	Lisans	Evli	1 çocuk	Kadın Doğum Bebek Hemşiresi	7 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 27	39	Kadın	Yüksek Lisans	Evli	2 çocuk	Kadın Doğum	14 yıl	Kadrolu
Katılımcı 28	32	Kadın	Lisans	Evli	2 çocuk	Yeni Doğan Yoğun Bakım	12 yıl	Kadrolu
Katılımcı 29	24	Kadın	Lisans	Bekar	-	Yeni Doğan Yoğun Bakım	1 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 30	35	Kadın	Lise	Evli	2 çocuk	Yeni Doğan Yoğun Bakım	17 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 31	24	Kadın	Lisans	Bekar	-	Kardiyoloji	2 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 32	26	Kadın	Lisans	Bekar	-	Kardiyoloji	1 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 33	27	Kadın	Lisans	Bekar	-	Çocuk Servisi	1 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 34	27	Kadın	Ön Lisans	Evli	-	Çocuk Servisi	8 yıl	Sözleşmeli

Eleştirel Araştırma ve Praksis Olarak Kesişimsellik Ekseninde Hemşireler ve Sendikalar

Katılımcı 35	24	Kadın	Lisans	Bekar	-	Enfeksiyon Servisi	2 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 36	39	Kadın	Lisans	Bekar	-	Enfeksiyon Servisi	2 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 37	45	Kadın	Lisans	Evli	2 çocuk	Enfeksiyon Servisi	2 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 38	31	Kadın	Lisans	Evli	Hamile	Çocuk Servisi	7 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 39	25	Kadın	Lisans	Evli	-	-	1 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 40	27	Kadın	Lisans	Evli	1 çocuk	Göz Servisi	5 yıl	Kadrolu
Katılımcı 41	38	Kadın	Lisans	Evli	1 çocuk	Çocuk Servisi	10 yıl	Kadrolu
Katılımcı 42	30	Kadın	Yüksek Lisans	Bekar	-	Anestezi Yoğun Bakım	8 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 43	26	Kadın	Lisans	Bekar	-	Enfeksiyon Servisi	2 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 44	31	Kadın	Lisans	Bekar	-	Genel Cerrahi	10 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 45	25	Kadın	Lisans	Bekar	-	Göğüs Cerrahi	3 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 46	33	Kadın	Lisans	Evli	1 çocuk	Genel Cerrahi	12 yıl	Sözleşmeli

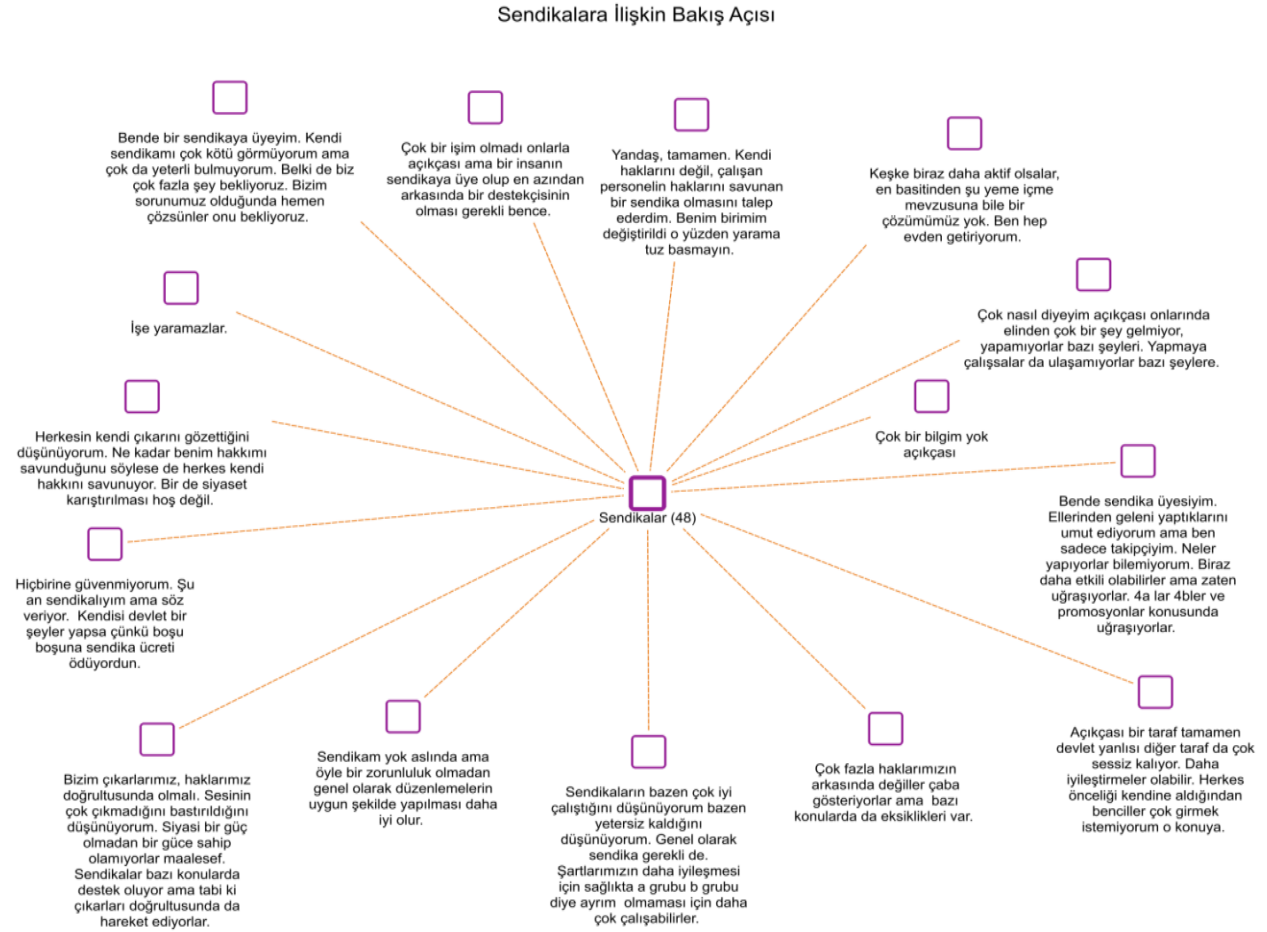
Katılımcı 47	25	Kadın	Ön Lisans	Evli	Hamile	Kardiyoloji	6 yıl	Sözleşmeli
Katılımcı 48	30	Kadın	Yüksek Lisans	Bekar	-	Psikiyatri	7 yıl	Sözleşmeli

Katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde; katılımcılar 23-52 yaş aralığındadır ve genellikle kadın katılımcılar daha fazladır. Eğitim durumları ise lise-doktora arasında değişkenlik göstermekle birlikte lisans mezunu olan katılımcılar ağırlıklıdır. Evli olan katılımcılar bekâr olanlara oranla daha fazla konumda ve ayrıca çoğu katılımcı çocuk sahibidir. Katılımcıların çalıştıkları bölüm değişkenlik göstermektedir ve kadrolu-sözleşmeli ikiliği incelendiğinde ise sözleşmeli hemşirelerin daha fazla olduğunu belirtmek gerekmektedir. Katılımcıların çalışma durumları ise 1-20 yıl arasında değişkenlik göstermektedir.

Bulgular

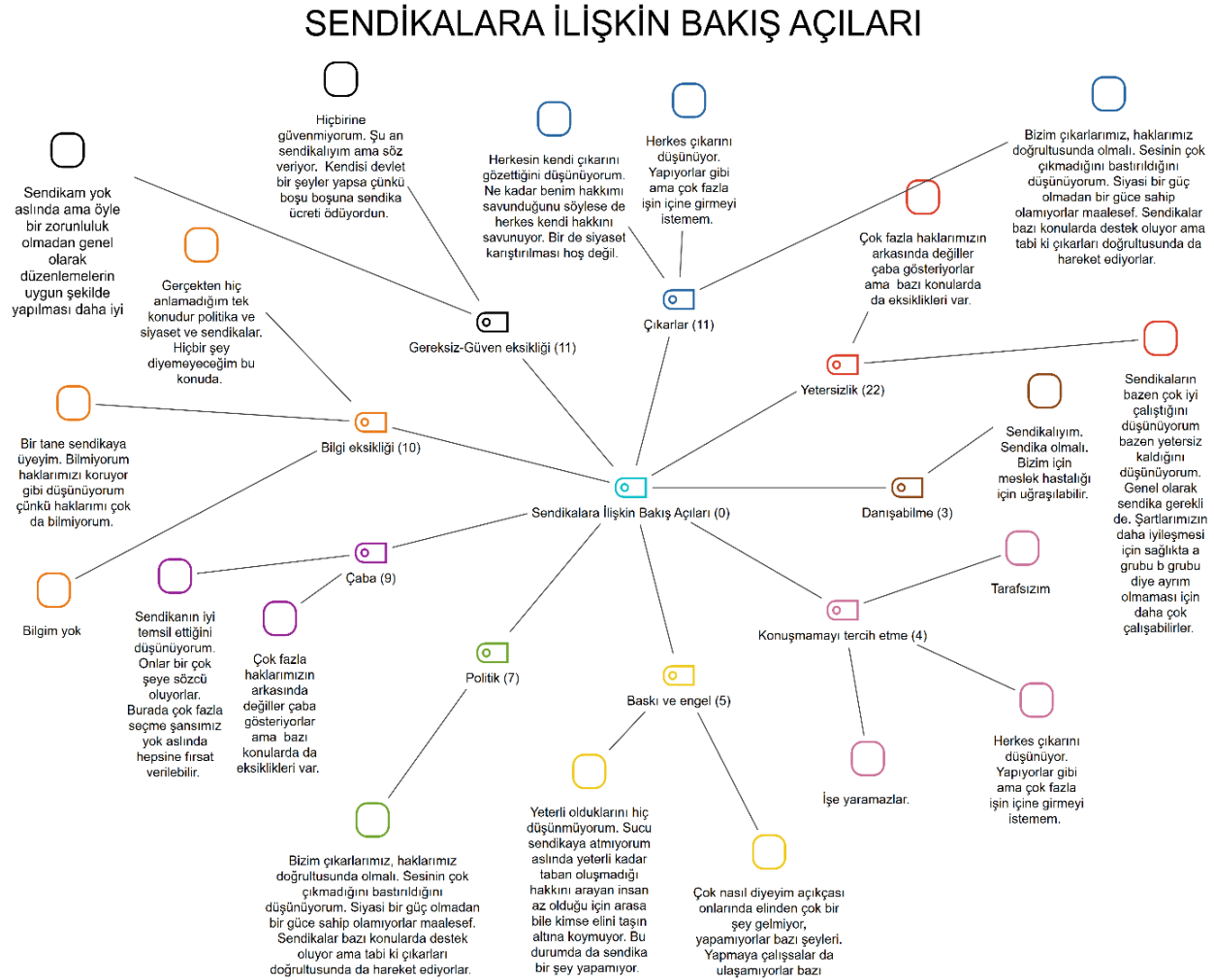
Çalışma içerisinde bireylerin sendikalar ile ilgili düşüncelerini ele almak amaçlanmaktadır. Bu bağlamda bireylerin izah etme biçimlerinden yola çıkarak öncelikle tek kod modeli oluşturulmuştur.

Şekil 6. Sendikalara İlişkin Bakış Açıları Tek Kod Modeli

Tek kod modeline göre bireylerin sendikalara ilişkin farklı bakış açılarının olduğu gözlemlenmektedir. Ancak katılımcıların söz konusu bakış açılarında benzer temalara rastlandığından kod-alt kod modeli oluşturulmuştur.

Şekil 7. Sendikalara İlişkin Bakış Açıları Kod-Alt Kod Modeli

Kod-alt kod modeline göre hemşirelerin sendikalara ilişkin bakış açıları; kendi çıkarlarını dikkate alma (çıkarlarını gözetme), çalışanların çıkarlarına uymayan siyasal güçlerle hareket etme, baskı ve engel, bilgi eksikliği, yetersizlik, konuşmayı tercih etmeme, çaba (çaba gösterme, ellerinden geleni yapma), danışabilme-danış alma, gereksiz ve güven eksikliği şeklinde kodlanmıştır. Hemşirelerin çoğu sendikaların yetersizliğini vurgulamakla birlikte sendikaların ellerinden geleni yaptıklarını, çaba gösterdiklerini ancak genellikle politik engellerle karşılaştıklarını ya da hemşirelerin çıkarlarını dikkate alamadıklarını belirtmişlerdir. Bu yüzden de hemşirelerin çoğunda hemşirelerin sendikal haklarının sağlık sektörü içerisindeki mevcut sağlık sendikalarında savunulmasına yönelik bir güven eksikliği olduğu gözlemlenmiştir. Bu anlamda katılımcıların bazılarında sendikaların gereksiz olduğu fikrinin hâkim olduğu görülmüştür. Tüm bunların yanı sıra katılımcıların bazıları sendikalar ile ilgili bilgi eksiklikleri olduğunu ve bu konu ile ilgili

olarak konuşmayı tercih etmediklerini ifade ettikleri gözlemlenmiştir. Tüm bunlara ek olarak katılımcıların birçoğunun sendikaları politize edilmiş kurumlar olarak gördüklerini ifade ettikleri tespit edilmiştir. Bu anlamda hemşirelerin sendikalara ilişkin görüşlerinin kesişimselliğin temel fikirleri olan (toplumsal eşitsizlik, iktidar ilişkileri, toplumsal bağlam, ilişkisellik, toplumsal adalet ve karmaşıklık) ile ilişkili olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

Hemşirelerin sendikalara yönelik görüşleri incelendiğinde, genel olarak sendikaların kendi çıkarlarını ön plana çıkararak kurumlar olduğuna işaret ettikleri görülmektedir. *Kendi çıkarları doğrultusunda, benim haklarımı savunmayan sendikalar hepsi ve evet üyeyim ve diğer sendikalarda benimki de kendi çıkarı için çalışan topluluklar. Değiştirilmesi gerekir. (Katılımcı 48)* Bu durumun temel sebebi pek çok alanda kesişen iktidar ilişkileri ile ilgili görünmektedir.

Siyasi alanda yer alan çatışmalar, sendikalara da yansımakta ve dolayısıyla sağlık alanında bütüncül dönüşümler sağlayabilecek düzenlemeler oluşturulması konusunda aynı sektörde faaliyet gösteren farklı sendikalar arasındaki görüş ayrılıklarını besleyerek sağlık çalışanlarının hak mağduriyetine sebep olmaktadır. Bu durumun ülkenin genel sağlık politikalarına da doğrudan yansıdığı düşünülmektedir. Bu söz konusu sürece neden olan üretici yapı ve mekanizmaların işleyiş dinamiklerinin anlamlandırılabilmesi açısından devlet-sendika-çalışan ilişkilerinin incelenmesi gerekmektedir.

Nitekim farklı siyasal tavır alışlar sebebiyle hemşirelerin hak mağduriyetine uğramaları aynı zaman da insan, insan hakları ve yurttaşlık hakkı açısından da değerlendirilmesi gereken önemli bir probleme işaret etmektedir. Sendikaların aşırı politize olarak kendilerini karşıt ya da siyaseten aşırı uyumlu olarak konumlandırılıyor olmalarının en önemli sonuçlarından biri baskı grubu olmaktan çıkarak çıkar grubu haline gelme riski olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların çoğu iki temel faktörü eş zamanlı dile getirmektedirler.

Ben bir sendikaya da üyeyim ama bir hükümet yanlısı var bir de hükümet tersi bir politika izleniyor. Biz onların altında onlar ne diyorsa onu yapıyoruz. Çok açıkçası sendikaya güvenmiyorum. (Katılımcı 19).

Hemşirelerin haklarını korumak ve geliştirmek, sendika hürriyeti ve sendika demokrasisi ile ilişkilidir. “Sendika demokrasisi, kendi içinde çok yönü olan bir konudur ve bu yönleri itibariyle

sendika hürriyeti kavramı ile paralellik göstermektedir. Sendika hürriyeti ile sendika demokrasisi kavramları bazen eşanlamlı kullanılmaktadır.”(Öztürk, 2013: 280).

Bizim çıkarlarımız, haklarımız doğrultusunda olmalı. Sesinin çok çıkmadığını bastırıldığını düşünüyorum. Siyasi bir güç olmadan bir güce sahip olamıyorlar maalesef. Sendikalar bazı konularda destek oluyor ama tabi ki çıkarları doğrultusunda da hareket ediyorlar. (Katılımcı 1)

Bir sivil toplum kuruluşu olan sendikaların temel amacı, üyelerinin haklarını-çıkarlarını korumak olsa da tek ve en önemli amaçları bu değildir. Üyelerinin istek ve amaçlarını önemseyen onlara ve görüşlerine değer veren, şeffaf, açık, net, sorgulanabilen, eleştiriye açık bir sendikal yapı arzu edilen ve olması gereken bir yapıdır (Öztürk, 2013: 283). Bu anlamda sendikaların ve sendikalara yönelik baskı ve engel faktörünün yerine ‘‘destekleyici’’ bir tavrın vurgulanması gerekmektedir. Bu yüzden de öncelikle sendikalara yönelik ve sendikal haklara yönelik bilgi eksikliğinin giderilmesi gerekmektedir. Katılımcılar, sendikalar ile ilgili konuşmamayı tercih ettiklerinde vurguladıkları temel nokta sendikalara yönelik bilgi eksikliğidir.

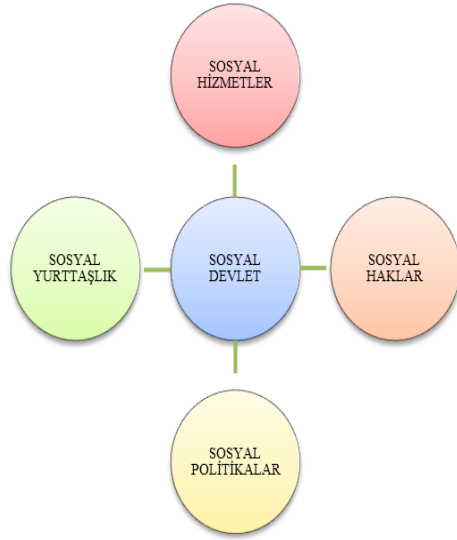
Bir tane sendikaya üyeyim. Bilmiyorum haklarımızı koruyor gibi düşünüyorum çünkü haklarımı çok da bilmiyorum. (Katılımcı 21)

Hemşirelerin ayrıca sendika ekseninde politika ilişkisine değindikleri de gözlemlenmiştir.

Gerçekten hiç anlamadığım tek konudur politika ve siyaset ve sendikalar. Hiçbir şey diyemeyeceğim bu konuda. (Katılımcı 13)

Hemşirelerin sendikalara ve sendikal haklara yönelik bilgilendirilmelerinin aynı zamanda iş sağlığı ve güvenliği ekseninde de önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu yönüyle iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması koşulunun nihai olarak sosyal devlet ve insan hakları ile ilgili olduğu düşünülebilir. Bu anlamda halk sağlığı politikaları ile ilişkili olan kesişimselliğin de vurguladığı gibi hemşirelerin yaşadıkları riskleri anlamak ve açıklamanın yanı sıra söz konusu olan risklerin oluşmaması için gerekli önlemlerin alınması amacıyla dönüştürücü sosyal politikalar üreten sosyal devlet anlayışı önemlidir.

Şekil 8. Sosyal Devlet ve İlişkili Olduğu Alanlar

Şekil 8’de ifade edilen sosyal devletin dikkat çeken boyutları, çalışanların özlük hakları ve iş güvenliği konusundaki mevcut konumlanmış biçimleri ile yakından ilişkili görünmektedir. İnsan ve hak kavramları üzerine inşa edilen temel insan hakları kavramsallaştırması, insanların salt insan olmalarından kaynaklanan temel hak ve özgürlüklerinin tümüne işaret etmektedir. Dolayısıyla insan hakları; evrensel, birbiri ile bağımlı, karşılıklı ilişkili ve bütünseldir. Ancak insan hakları arasında hiyerarşi söz konusu olduğunu belirten Kaya ve Yılmaz (2016: 57)’e göre, çalışma hakkı bu bütünselliğin bir parçası olmakla birlikte aynı zamanda diğer insan haklarını etkileyen sosyal ve ekonomik temelli hakların bütününe kapsamaktadır. Buna göre çalışma hakkıyla yaşama hakkı arasında sıkı bir ilişki söz konusudur. İşsizliğe karşı korunma, insan haysiyet ve onurunu koruyacak bir gelir ile hayatını idame ettirebilme gibi haklar temel haklar arasındadır. Bu anlamda hemşirelerin çalışma haklarını koruması gereken sendikalara ilişkin görüşleri incelendiğinde, katılımcıların sendikaların mikro ölçekli zümresel ve kişisel çıkarlar doğrultusunda hareket etmelerini, politik güç eksenine göre konumlanışlarını, politik baskı ve engeller ekseninde tavır alışlarını eleştirdikleri, bu nedenle de yetersiz kaldıklarını vurguladıkları görülmüştür.

Hemşirelerin pandemi döneminde karşı karşıya kaldıkları dezavantajlarına yönelik olarak sendikalardan destek beklemiş oldukları ancak bu konuda sendikaların yeterince etkili olmadıkları, söz konusu süreçlerde pasif kaldıkları yolunda önemli eleştirilerin dile getirilmiş olduğu görülmektedir.

Çok yetersiz kaldı, koruyamadı (sendikalar). Planlama yapmadılar, yanımızda olmadılar. En azından yemeklerimiz güzel gelebilirdi. Gece çorbası vardı. Belediyenin verdiği akşam nöbetçi arkadaşlar sıcak bir şeyler içiyorlardı, onu kaldırdılar. Muhtemelen parti olaylarından dolayı arada sandviç dağıtıyorlardı, onu kaldırdılar. Biz çok aç kaldık. (Katılımcı 3)

Katılımcılar; sendikaların plansız olduklarını, en temel ihtiyaç olan yemek yeme ihtiyacı konusunda bile pasif konumda bulduklarını, bu durumda bile politik unsurların söz konusu çabalara ket vurduğu ve pasifize ettiklerini belirttikleri görülmektedir.

Danış alma konusunda oldukça önemli roller oynayabilecek olan sendikaların yeterince aktif olamadıkları ya da hemşireleri ilgilendiren alanlardaki çeşitli davalarda onları desteklemek konusunda yeterince hızlı destek sağlayamadıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Bu anlamda son zamanlarda gündemde olan promosyon konusunda ve dava süreçlerinde daha hızlı olması gerektiği vurgulanmaktadır. Sosyal politikaların ve gerçekçi sosyal politikalar geliştirilmesinin söz konusu alanlardaki hukuki düzenlemelerle yakından ilişkisi bulunmaktadır. Karşı karşıya olunan ya da karşılaşılması olası riskler (sosyo-kültürel ekonomik politik vb.) karşısında gerçekçi sosyal politikalar geliştirilmesinde bu noktada hukuki düzenlemelerin yapılması bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Sendikaların söz konusu haklar ve hukuki alanlardaki yeni düzenlemeler için mücadele edebilmelerindeki en önemli sorunsallar çalışanların sendika özgürlüğü ve güvencesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda sendika demokrasisi ve sendika hürriyeti kavramlarının sendika özgürlüğü ve güvencesi ile ilintili olduğunu ve sendika özerkliğinin diğer önemli ilkeler arasında olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Literatürde sendika hürriyeti kavramı daha çok hukuki boyutu ön plana çıkarken sendika demokrasisi konusu daha geniş bir perspektifte siyaset bilim ve sosyolojinin konusu olarak karşımıza çıkmaktadır (Öztürk, 2013: 280). Sendikalara ilişkin olarak ele alınan söz konusu kavramların (sendika demokrasisi, sendika hürriyeti, sendika özgürlüğü ve güvencesi) öncelikle ampirik gerçeklikte karşılıklarının inşa edilebilmesi-gerçeklik kazanması ve hemşireler açısından anlamlı bir şekilde praksis alanına taşınabilmesi önemlidir. Çünkü hemşireler hem sendikaların özerk olmamasından kaynaklı olarak hem de sendikaların politik çağrışımından dolayı ya konuşmamayı tercih ettikleri ya da bilgi eksikliklerinden dolayı fikir beyan etmedikleri görülmüştür. Hemşirelerin kendi fikirlerini beyan etmeleri konusunda zaman zaman hem kendileri hem de çalıştıkları kurumun zor durumda kalabileceğini düşündükleri için sessiz kaldıkları gözlemlenmiştir.

Eleştirel Araştırma ve Praksis Olarak Kesişimsellik Ekseninde Hemşireler ve Sendikalar

Sendikacılık Türkiye’de yanlış. İşçinin yerinde olan bir sendikacılık faaliyeti Türkiye’de maalesef yok. Tamamen politik bir soygun üzerine dönen yani kaynakların yöneten insanlar tarafından boşaltıldığı, işçinin istismar edildiği bir hak ve talebin gerçekleşmediği sistemlerle bu iş olmaz. Sendikacılık torpil sisteminin çalıştığı bir şey olmuş. Gelişmiş ülkelerde konuşulan şeyler değil ama maalesef işte gelişmemiş ülke olarak hala konuşuyoruz. (Katılımcı 5)

Herkes çıkarını düşünüyor. Yapıyorlar gibi ama çok fazla işin içine girmeyi istemem. (Katılımcı 4)

Sendikaların hem özerk olmaması hem de işlevsizliği sebebiyle genel olarak hemşirelerin konuşmamayı tercih ettikleri görülmektedir. Sendikaların işlevsiz olması, faaliyet gösterdikleri ülkenin sosyo-ekonomik, siyasi, tarihi ve kültürel özelliklerinden doğrudan etkilenen örgütler olmalarından kaynaklanmaktadır. İçinde buldukları yapıya bağlı olarak bu durumdan etkilenmektedirler (Hekimler, 2015: 129).

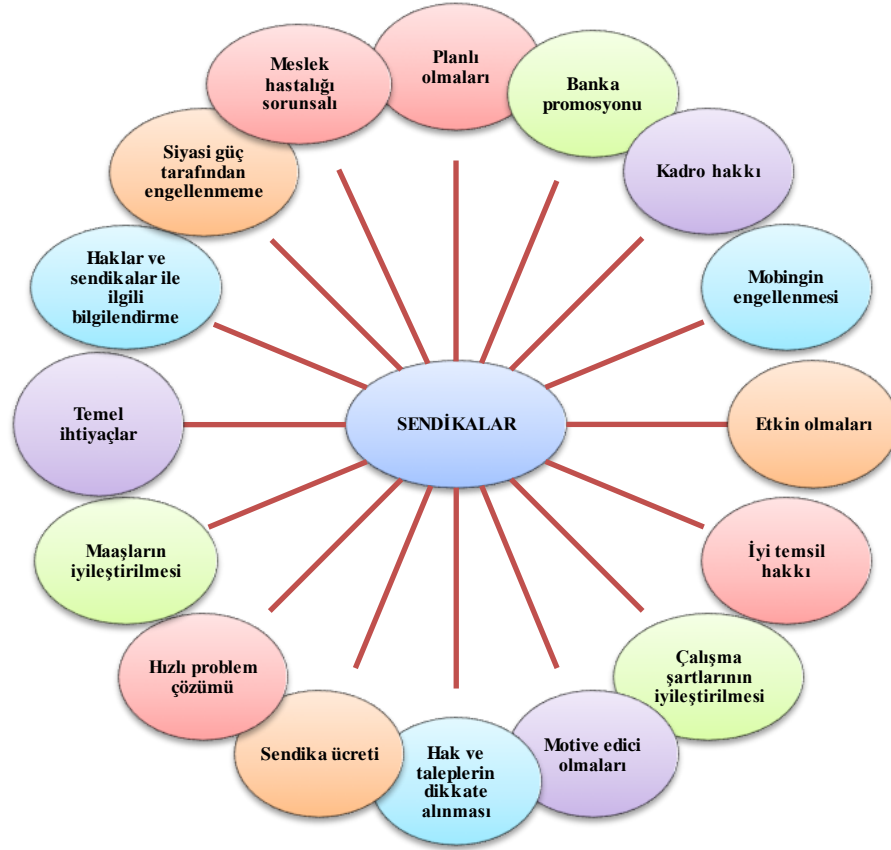
Sendikaların pandemi dönemi ile daha çok faaliyet göstermeye başladığını belirten katılımcılar da söz konusudur. Bu anlamda katılımcılar, sendikaların çaba gösterdiklerini herhangi bir problem ile karşılaştıklarında sendikalara danışabildiklerini belirtmişlerdir. Özellikle hukuki boyutta sendikaların katılımcılara avukat sağlamaları katılımcılar için önemlidir. Dolayısıyla sendikaların kesişimselliğin bir diğer temel fikirlerinden olan toplumsal adalet anlayışının sağlanması için hukuki alanda mücadele vermesi oldukça önemlidir.

Bir şeyler yapıyorlar çabaları var. Comü’ye gelince sendikaya üye oldum. Mutluyum açıkçası. Bana devlet maddi yardım yapıyor ama az da olsa oradan bir şey geliyor ve bu beni rahatlatıyor. Pandemiden sonra daha çok faaliyette bulunmaya çalıştılar. Söylemlerinin boş olmaması güzel bir şey. (Katılımcı 17)

Hemşirelerin özellikle pandemi döneminde karşılaştıkları riskler sebebiyle Covid-19’un meslek hastalığı olması ile ilgili talepleri söz konusudur. Bu anlamda katılımcıların sendikalardan meslek hastalığı ile ilgili çalışmalar yapmalarını istedikleri gözlemlenmiştir. Bir diğer kesişimsellik fikri olan yaşanan toplumsal bağlamın etkisi düşünüldüğünde hemşirelerin meslek hastalığı ile ilgili taleplerinin sağlık ve sosyal güvenlik önlemleri ile çalışma hayatının düzenlenmesi için dikkate alınması gerekmektedir.

Sendikalıyım. Sendika olmalı. Bizim için meslek hastalığı için uğraşılabilir. (Katılımcı 10)

Şekil 10. Hemşirelerin Sendikalara İlişkin Görüşleri ve Beklentileri İle İlgili Açıklayıcı Model

Şekil 10’da yer verilen modelde katılımcıların sendikalara yönelik beklentileri ve sendikaların nasıl bir pozisyonda olmalarına dair görüşleri özetlenmiştir. Buna göre dile getirilen pek çok ifade incelendiğinde özlük haklarına ilişkin (kadro hakkı, temel ihtiyaçlar, çalışma şartları, yıpranma payı, banka promosyonu, meslek hastalığı, maaşlarda iyileşme ve mobingin engellenmesi) taleplerin yoğunlukta olduğu ve bu özlük haklarını gerçekleştirebilmek için sendikaların destekleyici bir tutum içerisinde olması gerektiği vurgulanmıştır. Tüm görüşler çerçevesinde elde edilen model bağlamında, özlük haklarının kesişimselliğin ilişkisellik boyutu ile ilgili olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda hemşirelerin beklentileri ile sosyo-kültürel, ekonomik ve politik alanlarda yaşadıkları eşitsizlikleri kesişimsellik ekseninde anlamak ve açıklamak mümkündür. Bunun yanı sıra kesişen alanlar ve eşitsizlik biçimleri dikkate alındığında üretici yapı ve mekanizmaları dönüştürmek ve dezavantajları engellemek için kesişimselliği dikkate alan bir bakış açısı gerekmektedir.

Sonuç

Çalışma ekseninde Covid-19 döneminde hemşirelerin deneyimleri kapsamında sendikaların varlığına ilişkin görüşlerini ve sendikalardan beklentilerini anlamak ve açıklamak amaçlanmıştır. Bu anlamda hemşirelerin gündelik ve mesleki deneyimleri üzerinde kesişimsellik ile etkili olan iktidar ilişkilerine yönelik algılarının sendikalara yönelik beklentileri ile ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla neoliberal politikaların hakim olduğu Covid-19 dönemi gibi risk zamanlarında kesişimsellik teorisi hemşirelerin sosyo-kültürel, ekonomik ve politik olarak yaşadıkları eşitsizlikleri anlamak için dönüştürücü bir perspektif sunmuştur.

Çalışma ekseninde hemşirelerin sendikalara ilişkin bakış açıları; kendi çıkarlarını dikkate alma (çıkartlarını gözetme), çalışanların çıkarlarına uymayan siyasal güçlerle hareket etme, baskı ve engel, bilgi eksikliği, yetersizlik, konuşmayı tercih etmeme, çaba (çaba gösterme, ellerinden geleni yapma), danışabilme-danış alma, gereksiz ve güven eksikliği şeklinde kodlanmıştır. Hemşirelerin çoğu sendikaların yetersizliğini vurgulamakla birlikte sendikaların ellerinden geleni yaptıklarını, çaba gösterdiklerini ancak genellikle politik engellerle karşılaştıklarını ya da hemşirelerin çıkarlarını dikkate alamadıklarını belirtmişlerdir. Bu yüzden de hemşirelerin çoğunda hemşirelerin sendikal haklarının sağlık sektörü içerisindeki mevcut sağlık sendikalarında savunulmasına yönelik bir güven eksikliği olduğu gözlemlenmiştir. Bu anlamda katılımcıların bazılarında sendikaların gereksiz olduğu fikrinin hâkim olduğu görülmüştür. Tüm bunların yanı sıra katılımcıların bazıları sendikalar ile ilgili bilgi eksiklikleri olduğunu ve bu konu ile ilgili olarak konuşmayı tercih etmediklerini ifade ettikleri gözlemlenmiştir. Tüm bunlara ek olarak katılımcıların birçoğunun sendikaları politize edilmiş kurumlar olarak gördüklerini ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Hemşirelerin sendikalara ilişkin üretici yapı ve mekanizmalara yönelik geliştirmiş oldukları açıklamalar dikkate alındığında, hem olağan hem de olağanüstü dönemlerde insan hakları ve yurttaşlık hakları bağlamında bakıldığında toplumda feda edilen (göz ardı edilen) bireylerin olmamasının vurgulanması önemlidir. Kesişimselliği dikkate alan bir perspektif sayesinde hemşirelerin içinde buldukları çok boyutlu yapısal problemlere yönelik dönüştürücü sosyal politikaların hayata geçirilmesinin çok daha mümkün olabileceği düşünülmektedir.

Hemşirelerin haklarına ve taleplerine ilişkin özgürleşme süreçlerinde önemli rol oynayan sendikaların özerklik kazanabilmesi ve özgürleşmesi için öncelikle kendi içerisinde

örgütlenmelerinin gerektiği gözlemlenmiştir. Çünkü hemşirelerin sendikalara ilişkin görüşleri incelendiğinde sendikaların aşırı politize olarak kendilerini karşıt ya da siyaseten uyumlu olarak konumlandıkları görülmüştür. Dolayısıyla hemşireler sendikaların politik güç ekseninde konumlanmadan ya da farklı bir ifade ile politik baskı ve engeller ekseninde tavır almadan hareket etmelerinin ve özerk olmalarının önemli olduğunu vurgulamışlardır. Bu anlamda insan hakları ve yurttaşlık hakları bağlamında sendikaların hemşirelerin özlük haklarına ilişkin taleplerini dikkate alarak, özlük haklarını korumak ve geliştirmek açısından etkin olmaları gerekmektedir. Hemşirelerin özlük haklarına ilişkin taleplerini dikkate alarak bu hakları onların talepleri ekseninde yeniden düzenlemek ve var olan özlük haklarını korumak için sendikalar riskleri ve eşitsizlik biçimlerini engellemek anlamında değişim ve dönüşümü sağlayacak destekleyici bir konumdadırlar. Bu bağlamda hemşirelerin öznel yaşam deneyimlerindeki bağlamsal öznel problemlerini dikkate alan makro sosyal politikalar geliştirilmesinde sendikaların önemli rol oynadığını belirtmek mümkündür. Dolayısıyla sendikalar ekseninde sağlık alanında bütüncül dönüşümler sağlayabilecek düzenlemeler oluşturulması ile sağlık çalışanlarının hak mağduriyetini engellemek mümkün olabilecektir.

Sendikalar ve sağlık çalışanlarının kesişimselliğine dair deneyimlerine ve beklentilerine ilişkin olan bu çalışma kapsamında, kesişimsellik ile sendikaların işleyişi arasındaki bağlantıya dikkat çekilmiş ve kesişimselliğin politika yapımında ve politika önerilerinde dikkate alınması gereken güçlü bir bakış açısı olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda sendikaların çok boyutlu kesişen iktidar ilişkileri alanı olduğu üzerinde durulmuş ve hemşirelerin yaşadıkları çoklu eşitsizlikler ve ayrımcılık biçimlerini engelleyebilmek için sendikaların hemşirelere nasıl katkıda bulunabileceği ve sendikalar içerisindeki kesişen tahakkümlerin neden olduğu eşitsizlik biçimlerinin nasıl önlenebileceği soruları üzerinde durulmuştur.

Kesişimselliği Dikkate Alan Öneriler/Öneriler

- Teorik ve metodolojik bir yaklaşım olan kesişimselliğin bir halk sağlığı politikası olarak ele alınması ve bu anlamda sendikaların sağlık çalışanları için çalışmalarının artırılması önemlidir.

-Kesişimsellik yoksulluk ve sosyal dışlanma konularının yanı sıra sosyal güvenlik önlemleri ve çalışma hayatının düzenlenmesi ile de ilgilenmektedir. Bu anlamda riskleri önleme, fırsat eşitliği,

vatandaşlık geliri gibi konuları kesişimselliğin temel fikirleri olan toplumsal eşitsizlik, iktidar ilişkileri, toplumsal bağlam, ilişkisellik, toplumsal adalet ve karmaşıklık ekseninde ele almaktadır. Bu bağlamda sağlık çalışanlarının sağlık alanı başta olmak üzere sosyo-kültürel ekonomik ve politik alanlarda karşılaştıkları riskleri, ihtiyaçları tespit etmek amacıyla sendikaların farklı kırılganlıkları, sosyal faktörleri ve güç yapılarını dikkate alan kesişimsellik yaklaşımı ekseninde sağlık ve sosyal güvenlik önlemlerinin alınması konusunda öncülük etmesi önemlidir.

-Sendikaların hemşirelerin yaşadıkları politik sorunların tanımlanması ve hemşirelerin yaşadıkları eşitsizlikleri azaltmak ve adaleti sağlamak için kesişimsellik teorisinin tanımlayıcı ve dönüştürücü soruları çerçevesinde politikaların üretilmesi ve hemşirelerin temsil hakkı taleplerinin karşılanmasında çalışmalar yapması önemlidir.

-Gündelik hayat ve mesleki hayat kesişimi ile hemşirelerin yaşadıkları deneyimleri çok boyutlu iktidar ilişkileri alanı içerisinde anlamlandırmak ve karşılaştıkları ayrımcılık, damgalama, dışlanma, baskı ve ezilme gibi çoklu etkileşimleri ilişkişel düşünmek ve bu anlamda özlük haklarının yeniden düzenlenmesi için kesişimselliği çözümleyici bir araç olarak ele almak gerekmektedir.

-Sendikaların ekonomik eşitsizlik ile toplumsal eşitsizliğin kesişimini dikkate alarak hemşirelerin maaşlarının iyileşmesi ve kadro hakkı taleplerini dikkate alması önem taşımaktadır.

-Hemşireler, çalışma ortamı içerisinde karşılaştıkların mobbingin engellenmesi ile ilgili sendikaların çalışmalar yapması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu anlamda sendikaların kesişimselliğin vurguladığı eşitsizlik biçimlerinin tek bir faktörden kaynaklanmadığı ve bu yüzden yaşadıkları eşitsizliklerin diğer sorunları şekillendirdiği görüşü çerçevesinde hemşirelerin çalışma şartlarının iyileşmesinde etkin rol oynamaları gerekmektedir.

-Sendikalar, hemşirelerin hakları konusunda bireyleri güçlendirmeye çalışan bir araç konumunda olmalıdır.

Kaynakça

- Beck, U. (2014). Risk Toplumu: Başka Bir Modernliğe Doğru. (Çev.). Kazım Özdoğan & Bülent Doğan. İthaki Yayınları. İstanbul.
- Benli, C. K. & Kulakaç, Ö. (2021). “Bir Paradigma Olarak Kesişimsellik Teorisi ve Hemşirelik”. Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi. 6 (2). 211-234.
- Bourdieu, P. (2015). Devlet Üzerine: Collleege de France Dersleri 1989-1992. Aslı Sümer (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Buğra, A. & Keyder, Ç. (2008). “Önsöz”. 7-19 (Der.). A. Buğra-Ç. Keyder. Sosyal Politika Yazıları. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Collins, P. H. & Bilge, S. (2023). Kesişimsellik: Teori ve Pratikte Toplumsal Adalet Arayışı. (Çev.). Ege Acar. Ankara: Fol Yayıncılık.
- Choo, H. Y. & Ferree, M. M. (2010). Practicing Intersectionality in Sociological Research: A critical analysis of inclusions, interactions and institutions in the study of inequalities. Sociological Theory 28:2. 129-149
- Crenshaw, K. (1990). Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color. Stan. L. Rev., C. 43, S. 6, ss. 1241-1299.
- Çelik, A. (2016). “Vesayet Mektupları:1950 ve 60’lı Yıllarda Türk ve ABD Sendikacıları Arasındaki Yazışmalar”. 213-263. Makal, A. & Çelik, A. & Koçak, M. H. “Sınıf, Sendika, Siyaset: Türkiye Emek Tarihinden Kesitler”. Ankara: İmge Kitabevi.
- Çelik, A.(2016). “ABD Diplomatik Yazışmalarında Türkiye Sendikal Hareketi: 1973-1976”. 305-337. Makal, A. & Çelik, A. & Koçak, M. H. “Sınıf, Sendika, Siyaset: Türkiye Emek Tarihinden Kesitler”. Ankara: İmge Kitabevi.
- Dahrendorf, R. (1959). Class and class conflict in industrial society. Standford University Press.
- Esping-Andersen, G. (2008). “Toplumsal Riskler ve Refah Devletleri”. 33-53. (Der.). A. Buğra & Ç. Keyder. Sosyal Politika Yazıları. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ferrera, M. (2008). “Sosyal Avrupa’da Güney Avrupa Refah Modeli”.159-231. (Der.). A. Buğra-Ç. Keyder. Sosyal Politika Yazıları. İstanbul: İletişim Yayınları.

Gerbaudo, P. (2022). “Büyük Geri Tepme: Popülizm ve Pandemi Sonrası Pandemi” (Çev.). Kıvanç Tanrıyar. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Hankivsky, O. & Grace, D. & Hunting, G. & Ferlatte, O. & Clark, N. & Fridkin, A. & Giesbrecht, M. & Rudrum, S. & Laviolette, T. (2012). Intersectionality-Based Policy Analysis. 33-46 O. Hankivsky, (Ed.). An Intersectionality-Based Policy Analysis Framework. Vancouver, BC: Institute for Intersectionality Research and Policy, Simon Fraser University.

Hankivsky, O. & Kapilashrami, A. (2020). Beyond sex and gender analysis: an intersectional view of the Covid-19 pandemic outbreak and response. Melbourne University.

Hekimler, B. U. (2015). “Türkiye’de Olumsuz Sendikal Algının İçsel ve Dışsal Nedenleri”. Sosyal Siyaset Konferansları. (68). 127-154.

Kaya, A. & Yılmaz, I. (2016). “Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Çalışma Hakkı”. Sosyal Siyaset Konferansları. (70). 55-80.

Koç, Y. (1998). “100 Soruda Türkiye’de İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketi”. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Koçak, M. H. & Çelik, A. (2016). “Türkiye İşçi Sınıfının Ayağa Kalktığı Gün: Saraçhane Mitingi”. 263-305. Makal, A. & Çelik, A. & Koçak, M. H. “Sınıf, Sendika, Siyaset: Türkiye Emek Tarihinden Kesitler”. Ankara: İmge Kitabevi.

Kuçuradi, İ. (2007). “İnsan Hakları Kavramları ve Sorunları”. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

Marshall, T.H. (2008). “Yurttaşlık ve Sosyal Sınıf”. 19-33. (Der.). A. Buğra & Ç. Keyder. Sosyal Politika Yazıları. İstanbul: İletişim Yayınları.

Muirhead, V. E. & Milner, A. & Freeman, R. & Doughty, J. & Macdonald, M., E. (2020). “What is intersectionality and why is it important in oral health research?”. Community Dent Oral Epidemiol.00:1-7.

Nash, J.C. (2008). re-thinking intersectionality. Feminist Review. (89). 1-15.

Öztürk, M. (2013). “Sendikal Demokrasinin Örgütlü Hareketler Açısından Önemi”. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 18 (2). 269-285.

Pıçak, M.&Kadah, H. (2017). “Türkiye’de Sendikalaşmanın Tarihsel Gelişimi”. Ed. (Koç et al), in Düünden Bugüne Ekonomi Yazıları, Küv Yayınları. 198-241.

Polama, Margaret, M. (1996) “Çağdaş Sosyoloji Kuramları” (Çev.). Hayriye Erbaş. İstanbul: Gündoğan Yayınları.

Polanyi, K. (2010). “Büyük Dönüşüm: Çağımızın Siyasal ve Ekonomik Kökenleri”. İstanbul: İletişim Yayınları.

Yamak, R.&Dursun, S. (2009). “Türkiye’de Sendikalaşma ve Verimlilik: Nedensellik Analizi”. Tisk Akademi. II. 22-41.

Yeşiltaş, A. (2015). “Sağlık Sektöründe Kamu Sendikalaşması”. Çalışma ve Toplum Dergisi. 4 (47). 131-150.

<https://sendikadata.com/iskolu/kamu/03-nolu-hizmet-kolu/> 07.2024

<https://sendikadata.com/iskolu/kamu/03-nolu-hizmet-kolu/> 07.2024